

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВОЛИНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ**

Кафедра соціальної роботи та педагогіки вищої школи

ГЕРЕЖУН ІРИНА ЮРІЇВНА

**СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ СІМЕЙ, ЯКІ ПЕРЕБУВАЮТЬ В СКЛАДНИХ
ЖИТТЄВИХ ОБСТАВИНАХ**

Спеціальність: 232 «Соціальне забезпечення»
Освітньо-професійна програма «Соціальне забезпечення»
Робота на здобуття освітнього ступеня «Бакалавр»

Науковий керівник:

БІЧУК ІРИНА ОЛЕКСАНДРІВНА,
кандидат філософських наук, доцент

РЕКОМЕНДОВАНО ДО ЗАХИСТУ

Протокол № _____

Засідання кафедри соціальної роботи

та педагогіки вищої школи від _____

Завідувач кафедри

проф. Чернета С.Ю. _____

ЛУЦЬК – 2025

АНОТАЦІЯ

Гережун І.Ю. Соціальний захист сімей, які перебувають в складних життєвих обставинах. Бакалаврська робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра. Спеціальність: 232 Соціальне забезпечення. Освітньо-професійна програма «Соціальне забезпечення». Волинський національний університет імені Лесі Українки. Луцьк, 2025. 54 с.

У сучасних умовах цифрової трансформації суспільства постає нагальна потреба удосконалення системи соціального захисту населення. Дослідження зосереджене на аналізі заходів щодо покращення соціального захисту сімей, які перебувають у складних життєвих обставинах, у Рівненській та Ярославичській територіальній громаді. Розглянуто теоретичні аспекти соціального захисту, організаційну структуру та динаміку його розвитку, а також можливості впровадження цифрових технологій та соціального підприємництва. Наукова новизна роботи полягає у комплексному підході до модернізації соціального захисту через цифровізацію, аналіз великих даних та залучення громадськості до управлінських процесів. Практичне значення результатів полягає у можливості їх застосування органами місцевого самоврядування для підвищення ефективності соціальної політики, а також у навчальному процесі.

Ключові слова: соціальний захист, соціальний захист населення, незахищені категорії населення, складні життєві обставини, соціальне підприємництво, управління соціальною політикою, територіальна громада.

ANNOTATION

Herezhun I.Y. Social protection of families in difficult life circumstances. Bachelor's thesis for the degree of bachelor. Specialty: 232 Social Security. Educational and professional program «Social Security». LesyaUkrainkaVolyn National University. Lutsk, 2025. 65 c.

In the current conditions of digital transformation of society, there is an urgent need to improve the social protection system. The study focuses on the analysis of measures to improve the social protection of families in difficult life circumstances in the Rivne territorial community. The theoretical aspects of social protection, organizational structure and dynamics of its development, as well as the possibilities of introducing digital technologies and social entrepreneurship are considered. The scientific novelty of the work lies in an integrated approach to the modernization of social protection through digitalization, big data analysis and public involvement in management processes. The practical significance of the results lies in the possibility of their application by local governments to improve the effectiveness of social policy, as well as in the educational process.

Key words: social protection, social protection of the population, vulnerable categories of the population, difficult life circumstances, social entrepreneurship, social policy management, territorial community.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ	
СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ СІМЕЙ, ЯКІ ПЕРЕБУВАЮТЬ В СКЛАДНИХ	
ЖИТТЄВИХ ОБСТАВИНАХ.....	6
1.1. Зміст понять «соціальних захист» та «складні життєві обставини»....	6
1.2. Огляд соціального захисту в Україні та його роль у суспільстві.....	12
1.3. Нормативно-правові основи соціального захисту сімей, які	
перебувають в складних життєвих обставинах.....	17
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ У	
ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ РІВНЕНЩИНИ.....	23
2.1. Організаційна структура соціального захисту у Ярославичській та	
Рівненській територіальній громаді.....	23
2.2. Соціальний захист сімей які перебувають в складних життєвих	
обставинах в Ярославичській та Рівненській територіальній громаді.....	33
2.3. Практичні рекомендації щодо удосконалення соціального захисту	
населення у Ярославичській та Рівненській територіальній громаді.....	40
ВИСНОВКИ.....	48
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	50
ДОДАТКИ.....	55

ВСТУП

Актуальність теми. У сучасних умовах соціально-економічних викликів питання захисту вразливих категорій населення набуває особливої важливості. Сім'ї, які перебувають у складних життєвих обставинах через бідність, безробіття, хвороби, насильство, втрату житла, переселення або інші кризові ситуації потребують системної підтримки з боку держави, місцевих громад і громадянського суспільства.

З огляду на триваючі воєнні дії в Україні, зростання кількості внутрішньо переміщених осіб, економічну нестабільність і погіршення доступу до якісних соціальних послуг, проблема соціального захисту таких сімей стає ще більш гострою. Втрата джерел доходу, соціальних зв'язків і психологічної рівноваги призводить до підвищеного ризику соціального відчуження, погіршення добробуту дітей, а також зростання соціальної напруги в суспільстві. Саме тому розробка ефективних механізмів підтримки, адаптації та інтеграції сімей у складних життєвих обставинах – повноцінне суспільне життя є важливим завданням соціальної політики.

Таким чином, актуальність теми зумовлена необхідністю посилення соціального захисту найбільш вразливих верств населення як передумови побудови соціально справедливого, стійкого й гуманного суспільства.

Дослідженням проблем соціального захисту займалися: Анпілогова Б.Ю.[1], Зозуля І.[9], Кожуковська О.О., Щедрина М.А. [10], Любецька М. М. [11].

Мета дослідження – дослідити особливості соціального захисту сімей, які перебувають в складних життєвих обставинах, розробити практичні рекомендації щодо його удосконалення. Відповідно до мети сформульовано завдання дослідження:

1. Проаналізувати теоретичні аспекти дослідження соціального захисту сімей, які перебувають в складних життєвих обставинах.
2. Проаналізувати організаційну структуру соціального захисту у Ярославницькій та Рівненській територіальній громаді.

3. Дослідити динаміку соціального захисту у Ярославицькій та Рівненській територіальній громаді.

4. Розробити практичні рекомендації щодо удосконалення соціального захисту населення у Ярославицькій та Рівненській територіальній громаді.

Об'єкт дослідження – соціальний захист незахищених категорій населення.

Предмет дослідження – механізми соціального захисту сімей, які перебувають в складних життєвих обставинах.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети та реалізації дослідницьких завдань у роботі було застосовано комплекс методів: аналіз і узагальнення наукової літератури, синтезу, порівняння.

Наукова новизна. Полягає у можливості використання отриманих результатів дослідження під час читання загальних та спеціальних навчальних курсів у ЗВО, у практичній діяльності місцевого самоврядування Ярославицької та Рівненської територіальних громад щодо забезпечення соціального захисту населення; у розробці рекомендацій щодо удосконалення соціального захисту населення у Ярославицькій та Рівненській територіальній громаді.

У межах даного дослідження вперше здійснено комплексний аналіз заходів з удосконалення соціального захисту населення Ярославицької та Рівненської територіальної громади шляхом інтеграції цифрових технологій, розвитку соціального підприємництва та залучення громадськості до прийняття управлінських рішень. Результати дослідження можуть бути використані органами місцевого самоврядування для підвищення ефективності соціального захисту населення, а також стануть основою для подальших наукових досліджень у сфері цифрової трансформації соціальної політики.

Апробація результатів дослідження та публікації. Основні положення та результати дослідження були оприлюднені на I Всеукраїнській науково-практичній конференції здобувачів вищої освіти та молодих вчених.

Гережун І. Ю., Бичук І. О. Соціальний захист осіб, які перебувають в складних життєвих обставинах в умовах територіальної громади. *Сучасні тенденції*

розвитку теорії та практики соціальної роботи в умовах війни та повоєнного відновлення: матеріали I Всеукраїнської наук.-практ. конференції здобувачів вищої освіти та молодих вчених, м. Львів, 3 квітня 2025. Львів, 2025. С. 16–18.

Структура дослідження: Бакалаврська робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

Волинський національний університет імені Лесі Українки

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ СІМЕЙ, ЯКІ ПЕРЕБУВАЮТЬ В СКЛАДНИХ ЖИТТЄВИХ ОБСТАВИНАХ

1.1. Зміст понять «соціальний захист» та «складні життєві обставини»

У сучасному суспільстві соціальний захист має важливе значення для забезпечення належного рівня життя та допомоги незахищеним верствам населення. Особи, які переживають складні життєві ситуації, які можуть виникати внаслідок економічних, соціальних, медичних чи психологічних факторів, вимагають особливої уваги. Розуміння сутності цих понять має вирішальне значення для ефективної розробки та реалізації державної політики щодо соціальної підтримки, а також для створення механізмів допомоги тим, хто опинився у кризовому стані.

Як зазначають Л. Моргай та В. Козак, соціальний захист населення є основоположним елементом розвитку соціальної держави, закладаючи основу соціального прогресу нації. Він узгоджує соціальні ініціативи з вимогами соціальної орієнтації та сприяє справжнім, суттєвим суспільним змінам, які відповідають потребам і викликам розвитку України [20].

Термін «соціальний захист» вперше було використано ще в 1935 р. в «Законі про соціальний захист США», який законодавчо закріпив новий для цієї країни інститут обов'язкового страхування на випадок старості, смерті, інвалідності та безробіття [2, с. 9]. Саме цю дату визначають як відправну точку зародження змісту цього поняття.

На початку 1940-х років у документах Міжнародної організації праці «соціальний захист» визначається як суспільний захід, спрямований на захист своїх членів шляхом низки конкретних втручань від економічних і соціальних негараздів. До таких негараздів належать припинення або значне зменшення доходів унаслідок хвороби, народження дитини, нещасних випадків на виробництві, безробіття, інвалідності, старості та смерті, а також надання субсидій сім'ям з дітьми.

Оксфордський фундаментальний тлумачний словник, що є частиною серії «Бізнес-словник», визначає «соціальний захист» як державну систему виплати допомоги, пов'язаної з хворобою та безробіттям, разом із різними формами допомоги жінкам і дітям, а також пенсії. Це визначення окреслює систему соціального захисту насамперед через механізм соціального забезпечення, який покладено на відповідне державне міністерство, конкретизуючи обов'язки, пов'язані з його виконанням [3, с. 92-107].

Як свідчать наукові дослідження І. Зозулі, поняття «соціальний захист» займає значну увагу сучасних українських вчених з 1992 року, причому помітний внесок зробили дослідники, які опублікували свої висновки у 1998 році. У своїй праці А. Скомарохова окреслює кілька етапів у розвитку концепції «соціального захисту» та соціальної політики, зокрема в контексті розвитку методологічних підходів до її реалізації. Перша фаза визначена як охоплююча з 1992 року до середини 1994 року, за нею йде друга фаза, яка тривала з середини 1994 до 1996 року, і третя фаза, що починається в 1997 році. Ці фази відповідають появі ринкової економіки та зростанню соціально-економічної нерівності та диференціації населення [9, с. 25].

Стосовно змісту категорії «соціальний захист» теж немає одностайної думки й серед економістів. Соціальний захист – внормований процес діяльності соціально-політичних інституцій, спрямованих на підтримку гідного рівня соціального життя й добробуту індивідів і соціальних груп в конкретних соціально-економічних умовах [41, с. 38]. Він відображається у системі заходів, спрямованих на забезпечення соціального благополуччя, підтримку громадян у складних життєвих ситуаціях. Зміст соціального захисту охоплює широке коло діяльності, спрямоване на забезпечення та підтримку гармонійного функціонування суспільства. Це система заходів, яка гарантує здобуття мінімальних соціальних стандартів усім громадянам, зокрема тим, хто потребує особливої підтримки – вразливим групам населення.

З точки зору Б. Анпілогової, соціальний захист слід розглядати як комплекс конкретних цілеспрямованих дій як держави, так і суб'єктів громадянського суспільства, що охоплюють насамперед правові, економічні та

соціальні заходи, спрямовані на підтримання та забезпечення соціальної безпеки найбільш вразливих верств суспільства чи окремих його груп (наприклад, працівників певної галузі чи конкретного підприємства).

У сучасній українській соціально-правовій доктрині соціальний захист визнається складним соціально-правовим явищем:

– по-перше, як мережа суб'єктів, відповідальних за забезпечення соціального захисту, яка включає органи державної служби, суб'єкти громадянського суспільства та інші суб'єкти, уповноважені здійснювати соціальний захист на загальнодержавному, місцевому (регіональному та муніципальному) та організаційному рівнях (у межах підприємств, установ та організацій);

– по-друге, соціальний захист також можна трактувати як діяльність цих суб'єктів, яка спрямована на виконання конкретних завдань із забезпечення соціального захисту;

– по-третє, соціальний захист слід розглядати як результат дій, вжитих окремими чи юридичними особами, відповідальними за його реалізацію, що призводять до встановлення умов соціального захисту на індивідуальному, груповому чи більш широкому суспільному рівні.

Водночас ці відповідні умови соціального забезпечення охоплюють такі положення:

– запобігання виникненню нових соціальних ризиків або загостренню існуючих;

– викорінення визнаних соціальних ризиків;

– мінімізація впливу виявлених соціальних ризиків, які неможливо повністю усунути [1, с. 291].

Соціальний захист в механізмі державного управління не обмежується лише наданням допомоги особам, які її потребують. Він також забезпечує створення здорового соціального клімату, сприяє безперебійному розвитку країни і запобігає виникненню потрясінь, революцій і громадянських воєн. Нині соціальні цінності тією або іншою мірою притаманні всім промислово

розвинутим країнам, що становить значне досягнення світової цивілізації [37, с. 85].

На підставі наведених вище трактування поняття «соціальний захист», відзначаємо, що, згідно з науковими поглядами М. Кравченко, основними складовими соціального захисту є: соціальне страхування економічно активного населення; пенсійне забезпечення; соціальна допомога найбільш вразливим категоріям; надання матеріальної допомоги сім'ям з дітьми; компенсації, індексації та пільги населенню; соціальне обслуговування тощо [14, с. 270-271].

Відтак, виходячи із структури соціального захисту бачимо, що важливим аспектом соціального захисту є підтримка осіб, які опинилися у складних життєвих обставинах, що перешкоджають їхній нормальній життєдіяльності та потребують зовнішнього втручання для подолання. Такі обставини можуть бути спричинені різними факторами, зокрема економічними труднощами, втратою роботи, серйозними захворюваннями, інвалідністю, насильством у сім'ї, стихійними лихами чи іншими кризовими ситуаціями.

Відповідно до статті 3 Основного Закону нашої держави найвищою соціальною цінністю в Україні визнається людина, до якої належать її життя, честь, гідність, недоторканність і безпека. Сутність і спрямованість діяльності держави визначають права і свободи людини, їх гарантії. Держава несе відповідальність перед населенням за свої дії. Основним обов'язком держави є утвердження та забезпечення прав і свобод людини [13].

З огляду на зазначені стандарти соціальний захист в Україні охоплює не лише громадян України, а й іноземних громадян та осіб без громадянства. Це положення також стосується надання соціальної допомоги особам, які перебувають у складних життєвих ситуаціях.

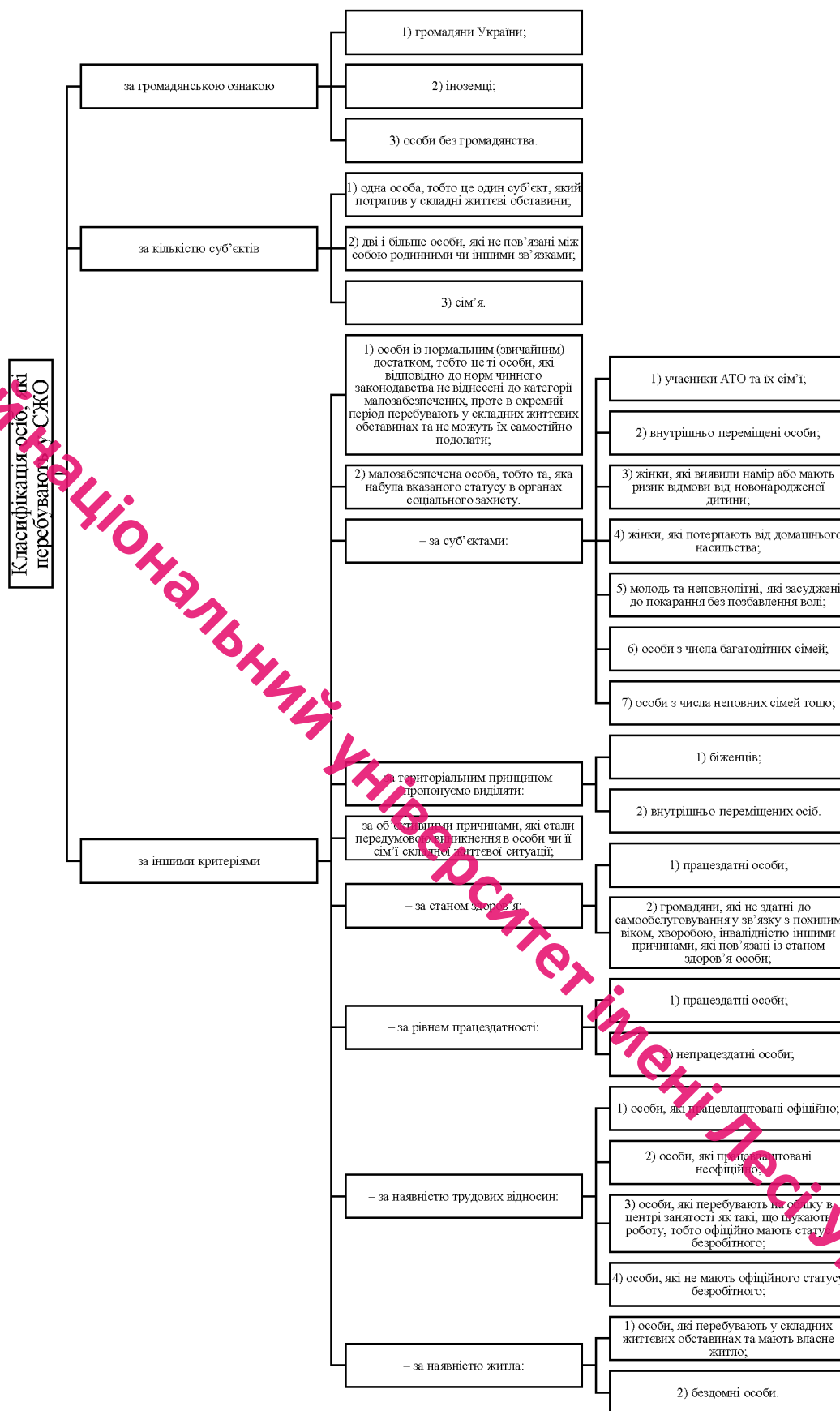

Рис. 1.1. Класифікація осіб, які перебувають у СЖО[34]

В. Рудяк наголошує, що за чинним законодавством України право на доступ до соціальних послуг мають особи, які на законних підставах

перебувають на території України та потрапляють у складні життєві ситуації. До цієї категорії потенційних користувачів соціальних послуг належать іноземці, особи без громадянства та біженці, зокрема ті, хто набув цього статусу у встановленому законом порядку. Крім того, передбачено, що сім'ї, діти та молодь, які перебувають у складних життєвих обставинах, мають право на безоплатне отримання соціальних послуг [34; 12].

Значна кількість сімей, які є неблагополучними та стоять на обліку у відповідних соціальних службах, перебувають у складних життєвих ситуаціях, що зумовлено способом їхнього життя, відсутністю роботи, стабільного доходу, працездатності тощо.

Класифікація сімей, які перебувають у складних життєвих обставинах (рис. 1.2).

Рис. 1.2. Класифікація сімей, які перебувають у складних життєвих обставинах[40]

Важливим критерієм для класифікації сімей у складних життєвих обставинах є критерій повноти сім'ї. Так, за повнотою (кількістю членів, які входять до сім'ї) сім'ї поділяють: 1) повні сім'ї; 2) неповні сім'ї, в тому числі й у разі, коли один із батьків позбавлений батьківських прав у зв'язку із невиконанням своїх обов'язків по відношенню до дітей. До неповних сімей

віднесено сім'ї, де жінка (чоловік) виховує дитину сама (сам), без чоловіка (жінки)[34].

Таким чином, люди, які переживають складні життєві ситуації, відзначаються своєю різноманітністю, що призводить до постійного розширення списку, який може оновлюватися щорічно відповідно до еволюції соціальних відносин у соціальній сфері. Цих осіб можна класифікувати на основі різних критеріїв, які висвітлюють фундаментальну природу вищезгаданих груп і сприяють більш повному дослідженню осіб, які стикаються з важкими життєвими обставинами, таким чином дозволяючи ретельно дослідити їхній досвід.

Отже, соціальний захист є найважливішим аспектом сучасного суспільства, спрямованим на забезпечення гідного рівня життя вразливих верств населення, які стикаються з різними проблемами, такими як економічні труднощі, хвороби чи соціальні негаразди. Концепція еволюціонувала з моменту її введення в Акт про соціальне забезпечення 1935 року в Сполучених Штатах і привернула значну увагу українських науковців з 1992 року, підкреслюючи її важливість у державі загального добробуту та соціальній політиці. В Україні соціальний захист охоплює різноманітні ініціативи, спрямовані на допомогу особам, які опинились у складних життєвих обставинах. Ці заходи включають соціальне страхування, пенсії та підтримку сім'ї, а також визнання прав іноземних громадян та осіб без громадянства на доступ до соціальних послуг.

1.2. Огляд соціального захисту в Україні та його роль у суспільстві

Еволюція систем соціального захисту в Україні на пострадянському просторі знаменує значну трансформацію підходу країни до забезпечення добробуту громадян. Після здобуття незалежності в 1991 році Україна зіткнулася з величезним завданням реструктуризації системи соціального забезпечення, успадкованої з радянських часів, щоб краще відповідати міжнародним стандартам і місцевим потребам [22]. Перехідний період характеризувався економічною нестабільністю та політичними змінами, що

зумовило необхідність створення надійної системи соціального захисту як життєво важливої складової національної стабільності. Україна почала запроваджувати схеми соціального страхування, пенсійні реформи та виплати допомоги по безробіттю, щоб створити всеосяжну мережу соціального захисту. Ці ініціативи були спрямовані на задоволення нагальних соціальних потреб населення, одночасно закладаючи основу для довгострокового економічного та соціального розвитку. Завдяки цим реформам Україна заклала основу для сучасної системи соціального захисту, яка могла б відповісти на виклики ринково орієнтованої економіки.

Основні законодавчі віхи та реформи відіграли ключову роль у формуванні ландшафту соціального захисту в Україні. Країна прийняла кілька важливих законів для формалізації та розширення політики соціального захисту, зокрема Закон України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» у 2003 році, який став важливим кроком у реформуванні пенсійної системи [21]. Цей закон запровадив концепцію системи обов'язкового страхування, гарантуючи, що всі працюючі громадяни сплачують внески та отримують переваги від державної пенсійної схеми. Крім того, запровадження Закону України «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю» свідчить про прагнення країни до інклюзивної соціальної політики [38]. Проведені законодавчі зусилля підкреслюють постійну відданість України покращенню якості та охоплення своїх заходів соціального захисту, зміцненню правової бази, яка лежить в основі прав і добробуту громадян.

Міжнародні організації суттєво вплинули на розвиток політики соціального захисту в Україні, пропонуючи керівництво та підтримку у відповідності до світових стандартів. Такі організації, як Європейський Союз та ООН відіграли важливу роль у наданні як фінансової допомоги, так і технічної експертизи, щоб допомогти Україні реформувати її системи соціального захисту [6]. Їхня участь часто була зосереджена на просуванні прав людини, зміцненні економічної стабільності та забезпеченні справедливого розподілу ресурсів. Реалізована міжнародна співпраця не лише сприяла засвоєнню

найкращих практик, але й допомогла Україні інтегруватися в ширші європейські та глобальні системи соціального захисту. Тісно співпрацюючи з міжнародними партнерами, Україна змогла вирішити складні виклики переходу від радянської системи соціального забезпечення до більш сучасної, інклюзивної та стійкої моделі соціального захисту.

Програми соціального страхування в Україні є важливим компонентом системи соціального захисту країни, надаючи фінансову підтримку в періоди потреби, наприклад виходу на пенсію чи безробіття. Ці програми включають пенсії та допомогу по безробіттю, які розроблені, щоб запропонувати систему безпеки для осіб, які стикаються з економічними труднощами. Пенсійні схеми в Україні в основному фінансуються за рахунок внесків як роботодавців, так і працівників, що забезпечує стабільне джерело доходу для пенсіонерів [18]. З іншого боку, виплата допомоги по безробіттю здійснюється Фондом соціального страхування, який виділяє ресурси на підтримку осіб, які втратили роботу [39]. Разом з тим ці програми складають основу системи соціального страхування України, відображаючи прагнення захистити громадян від фінансової незахищеності.

Окрім страхування, система соціального захисту в Україні також включає різноманітні програми соціальної допомоги та соціального забезпечення, спрямовані на підтримку вразливих верств населення. Ці програми спрямовані на подолання бідності та надання основних послуг тим, хто їх гостро потребує, включаючи інваліди та верстви населення з низькими доходами [39]. Держава надає ряд пільг, таких як соціальні гарантії та матеріальна допомога, які мають вирішальне значення для підтримки мінімального рівня життя [36]. Слід зазначити, що в Україні визначено понад 130 категорій отримувачів соціальних виплат, що підкреслює широке охоплення та інклюзивність цих програм соціального забезпечення [36]. Такі ініціативи відображають зусилля держави щодо подолання соціальної нерівності та сприяння більш справедливому суспільству.

Охорона здоров'я в Україні є невід'ємною частиною системи соціального захисту, яка забезпечує громадянам доступ до необхідної медичної допомоги.

Ключову роль у цьому відіграє Програма медичних гарантій, яка надає медичну допомогу особам незалежно від місця проживання чи реєстрації [42]. Ця програма є особливо корисною для внутрішньо переміщених осіб (ВПО), які часто стикаються з проблемами доступу до медичної допомоги через свій статус переміщених осіб.

У контексті суспільства соціальний захист впливає на все, починаючи від забезпечення таких базових потреб, як харчування та житло, і закінчуючи доступом до якісної освіти, охорони здоров'я та соціальних послуг. Він створює ефективні механізми соціальної підтримки, які допомагають людям пережити труднощі та здолати соціальні виклики. Роль соціального захисту у суспільстві є надзвичайно важливою. Вона полягає не лише у забезпеченні матеріального благополуччя громадян, але й в побудові справедливого і рівного суспільства. Соціальний захист сприяє зменшенню нерівності та соціального виключення, розвиває довіру між людьми та сприяє формуванню громадської солідарності. Варто зазначити, що реалізація соціального захисту має велике значення для розвитку країни. Вона сприяє підвищенню якості життя громадян, стимулює економічний розвиток та забезпечує стабільність у суспільстві.

Соціальний захист визначається як система заходів, що мають на меті забезпечити громадянам доступ до основних соціальних послуг та ресурсів для забезпечення їхнього добробуту. Це охоплює такі аспекти як доступ до медичних послуг, житла, освіти, соціального страхування, пенсій та інші форми соціальної підтримки. Він сприяє стабільності суспільства, оскільки забезпечує безпеку та захист основних прав громадян, створює сприятливі умови для розвитку людського капіталу, бо громадяни, які мають доступ до соціальних послуг, можуть краще реалізувати свій потенціал та приносити користь суспільству. Крім того, соціальний захист сприяє економічному розвитку, створюючи споживчий попит та знижуючи економічні нерівності.

В таблиці 1.1. нижче наведено, яку роль виконує соціальний захист у суспільстві.

Таблиця 1.1

Роль соціального захисту у суспільстві

<i>Роль</i>	<i>Опис</i>
<i>Забезпечення гідності</i>	Гарантує, що кожна людина має достатній рівень матеріальних засобів для гідного існування та участі в житті суспільства.
<i>Зменшення соціальних нерівностей</i>	Створює можливості для всіх громадян отримувати доступ до основних життєвих потреб та послуг незалежно від їхнього соціального статусу.
<i>Стабілізація економіки</i>	Сприяє збереженню соціальної стабільності, зменшує ризики бідності та економічної нестабільності, що може виникнути через втрату роботи або інші життєві обставини.
<i>Соціальна інтеграція</i>	Допомагає вразливим групам населення у включенні до суспільства та забезпечує їхню участь у соціально-економічному житті.
<i>Забезпечення рівних можливостей</i>	Створює умови для всіх громадян реалізувати свій потенціал та досягати успіху без обмежень через соціальний статус або матеріальні обставини.

Таким чином, соціальний захист відіграє ключову роль у суспільстві, сприяючи стабільності, розвитку та підтримці соціального добробуту. Це передбачає зменшення бідності, нерівності та загального збереження гідності та якості життя людей. Соціальний захист також впливає на економічний розвиток, сприяючи створенню стійкої та рівної соціально-економічної сфери. Незважаючи на значимість соціального захисту, його роль і зміст можуть відрізнятися в залежності від конкретної країни або регіону. Реалізація соціального захисту зазвичай відбувається через державну політику, програми та законодавство, а також через участь цивільного суспільства, неприбуткових організацій та громадськості. Остаточного визначити зміст соціального захисту із врахуванням потреб різних груп населення та соціально-економічних умов вимагатиме продовження дискусій і розвитку соціальної політики у майбутньому.

Отже, еволюція систем соціального захисту в Україні після здобуття нею незалежності в 1991 році ознаменувала значну трансформацію, спрямовану на підвищення добробуту громадян. Країною було проведено низку реформ, які охоплюють створення програм соціального страхування та значні законодавчі досягнення, такі як Закон про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування, який запровадив обов'язкову пенсійну систему. Крім того, міжнародні організації відіграли важливу роль у підтримці намагань України розробити сучасну та інклюзивну структуру соціального захисту, яка відповідає

потребам вразливих груп, одночасно сприяючи економічній стабільності та соціальній справедливості.

1.3. Нормативно-правові основи соціального захисту сімей, які перебувають в складних життєвих обставинах

Історичний розвиток політики соціального захисту демонструє прогресивну еволюцію у відповідь на зміну суспільних потреб та економічних умов. Спочатку соціальний захист виник як відповідь на невідповідність традиційних систем підтримки сім'ї та громади, які не змогли впоратися з викликами індустріалізації та урбанізації. З часом уряди визнали необхідність формалізації цих механізмів підтримки через законодавство та політичні рамки для подолання широко поширеної бідності та соціальної ізоляції. Оскільки суспільства продовжують розвиватися, політика соціального захисту постійно адаптується та розширюється для вирішення нових викликів, таких як демографічні зміни, економічні кризи та глобальні надзвичайні ситуації у сфері охорони здоров'я, гарантуючи, що вона залишається актуальною та ефективною для захисту добробуту всіх громадян.

Ключові компоненти систем соціального захисту спрямовані на вирішення різних аспектів соціальної та економічної вразливості, забезпечуючи комплексний підхід до підтримки окремих осіб та сімей.

Основні міжнародні документи з прав людини визнали необхідність соціального захисту, що становить невід'ємну складову розвинутості сучасних демократичних держав.

Так, стаття 22 Загальної декларації прав людини, прийнятої в 1948 році, підтверджує, що кожна людина, як член суспільства, має право на соціальне забезпечення. Крім того, стаття 25 документує право на належний рівень життя, що включає забезпечення харчуванням, одягом, житлом, медичним обслуговуванням та соціальними послугами, необхідними для підтримки здоров'я та благополуччя себе та своєї сім'ї. Це право також поширюється на допомогу у випадках безробіття, хвороби, інвалідності, вдовства, старості та втрати засобів до існування через обставини, які не залежать від особи [8].

Міжнародний пакт «Про економічні, соціальні і культурні права» (1966 р.) у ст. 9 також утворює право кожної людини на соціальне забезпечення, зокрема й соціальне страхування [19].

Конвенція Міжнародної організації праці № 102 формулює принцип соціального захисту, стверджуючи, що всі громадяни мають право на соціальну допомогу незалежно від тривалості їх служби та загальної суми сплачених страхових внесків. Він наголошує на дев'яти конкретних сферах, у яких має надаватися допомога: медичне обслуговування, допомога у зв'язку з хворобою, допомога по безробіттю, пенсія за віком, допомога у зв'язку з травмами на виробництві, допомога при народженні дитини, допомога сім'ї, допомога по інвалідності та допомога у зв'язку з втратою годувальника [11].

Європейська соціальна хартія (набула чинності з 26 лютого 1965 р.) і Європейська соціальна хартія (переглянута; діє з 1 липня 1999 р.) присвячені захисту соціальних та економічних прав у всій їхній повноті з метою підвищення життєвого рівня та соціального добробуту населення [7].

Сьогодні всі 47 держав-членів Ради Європи підписали Європейську соціальну хартію, 30 – ратифікували її, а 13 держав залишаються, як і раніше, пов'язаними Хартією 1961 р. Україна підписала Європейську соціальну хартію 7 травня 1996 р. і Законом України від 14 вересня 2006 р. № 137V ратифікувала цей документ [7; 27].

Тема соціального захисту займає важливе місце в різних відомих міжнародних дискусіях. Зокрема, вона стала головним питанням для обговорення під час Всесвітнього саміту соціального розвитку, скликаного в Копенгагені в 1995 році, де уряди взяли на себе зобов'язання розробити та реалізувати політику, щоб забезпечити всім людям адекватний економічний і соціальний захист під час безробіття, хвороби, материнства, виховання дітей, вдовства, непрацездатності та старості [35].

Під час 24-ї спеціальної сесії Генеральної Асамблеї ООН, яка відбулася в Женеві в червні 2000 р., значний наголос був зроблений на необхідності створення та вдосконалення системи соціального захисту, а також на важливості обміну передовим досвідом у цій сфері. Крім того, тема соціального

захисту привернула значну увагу під час дискусій щодо фінансування на зустрічі високого рівня, що відбулася в Монтерреї, Мексика, у березні 2002 року [22].

Національні закони та нормативні акти відіграють вирішальну роль у захисті сімей, які перебувають у складних життєвих обставинах. У багатьох країнах ці законодавчі рамки створені для забезпечення комплексного захисту та підтримки вразливих груп. Наприклад, Конституція України прямо гарантує громадянам право на соціальний захист, включаючи положення щодо різних життєвих сценаріїв, таких як старість та інші складні обставини [13]. Ці закони часто окреслюють процедури виявлення потребуючих сімей та осіб, забезпечення отримання ними необхідних соціальних послуг [13]. Встановлюючи правову основу, національні нормативні акти створюють структурований підхід до задоволення потреб сімей, які перебувають у кризовому стані, таким чином сприяючи більш стійкому суспільству.

Українське законодавство регулює основні принципи соціального захисту, зокрема рівність, справедливість, індивідуальне і колективне благо та взаємодію між суспільством та державою. Держава приймає необхідні заходи для забезпечення соціальних прав та гарантії соціального захисту громадян, зокрема шляхом створення спеціальних державних програм та інституцій. Разом з тим, важливо постійно вдосконалювати систему соціального захисту населення, враховуючи сучасні виклики та потреби суспільства. Забезпечення рівних можливостей для всіх громадян, особливо вразливих груп населення, є ключовою складовою успішної соціальної політики.

Україна прагне створити ефективну систему соціального захисту, шляхом розробки та впровадження інноваційних підходів та механізмів. Це можливо завдяки працівникам соціальної сфери, які відповідально виконують свою роботу та сприяють розвитку суспільства через забезпечення потреб громадян.

Як зазначено в Конституції України, першочерговим обов'язком держави є утвердження та забезпечення прав і свобод людини. Крім того, держава активно займається захистом і реалізацією прав і свобод громадян, а не просто спостерігає на відстані. Ця активна участь підкреслює його соціальну

спрямованість. У Конституції України закріплено, що “Україна є суверенна і незалежна, демократична, соціальна, правова держава” [13]. На сьогодні засади державної політики в Україні щодо соціального захисту та соціального забезпечення формують різноманітні законодавчі акти Верховної Ради України, а також розпорядження Президента та Кабінету Міністрів України.

Конституція України гарантує право на соціальний захист, забезпечуючи найнижчі стандарти життя, медичну допомогу, соціальне страхування та інші види підтримки. У статті 46 КУ зазначено “Громадяни мають право на соціальний захист, що включає право на забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом” [13]. Цей документ створює основу для подальшого розроблення законів, які регулюють соціальний захист населення.

Закон України “Про соціальний захист населення”[29] визначає права та обов'язки уряду, громадян та інших зацікавлених сторін у сфері соціального захисту. Він регулює виплати допомоги для малозабезпечених громадян, призначення пенсій та інших пільгових виплат. Цей закон забезпечує захист інтересів найбільш вразливих верств населення.

Закон України “Про пенсійне забезпечення”[26] регулює систему соціального забезпечення для пенсіонерів. Він встановлює умови та процедури отримання пенсій, визначає права та обов'язки пенсіонерів, а також забезпечує стабільність та рентабельність пенсійної системи.

Україна продовжує вдосконалювати свою систему соціального захисту та робити зміни в законодавчих актах, щоб забезпечити кращий захист для своїх громадян. Однак, існують питання щодо доступності та ефективності системи соціального захисту, які потребують додаткових зусиль і реформ.

Таблиця 1.2

Ключові аспекти соціального захисту та законодавчі акти, які створюють їх нормативне підґрунтя

Аспекти соціального захисту	Законодавчий акт	Зміст
-----------------------------	------------------	-------

Пенсійне забезпечення	Закон України “Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування” [25].	Забезпечення у виплаті пенсій за віком, інвалідності та втрати годувальника.
Соціальна допомога	Закон України “Про соціальні послуги”[30].	Надання фінансової допомоги особам з обмеженими можливостями, малозабезпеченим сім’ям, ветеранам тощо.
Соціальний захист осіб з інвалідністю	Закон України “Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні” [28].	Забезпечення соціальної підтримки, реабілітації та інтеграції осіб з інвалідністю у суспільство.
Соціальний захист ветеранів	Закон України “Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту”[31].	Забезпечення соціальних гарантій, пільг та підтримки для учасників війни та ветеранів.

Отже, правове забезпечення соціального захисту населення в Україні є важливою складовою суспільного розвитку. Це обов’язок держави забезпечити належний рівень соціальної підтримки всім громадянам. Україна має велику кількість законодавчих актів та програм, спрямованих на соціальний захист населення. Національна система соціального захисту включає в себе пенсійне, медичне, соціальне та інші види допомоги.

Висновки до першого розділу

Соціальний захист є життєво важливою складовою сучасного суспільства, яка спрямована на забезпечення гідного рівня життя та підтримку незахищених верств населення, які стикаються з економічними, соціальними, медичними чи психологічними труднощами. Він розвивався з часу першого використання цього терміну в Законі США про соціальне забезпечення 1935 року та був додатково визначений міжнародними організаціями, такими як Міжнародна організація праці. В Україні соціальний захист охоплює широкий спектр заходів, включаючи соціальне страхування, пенсійне забезпечення, соціальну допомогу, підтримку іноземних громадян та осіб без громадянства, зосереджену на допомозі особам і сім’ям, які опинилися в складних життєвих обставинах. Концепція підкреслює роль держави та суб’єктів громадянського суспільства у створенні умов, які запобігають соціальним ризикам і сприяють соціальному добробуту, відображаючи її важливість у сприянні соціальній стабільності та прогресу.

Розробка політики соціального захисту еволюціонувала від неформальних систем підтримки сім'ї та громади до формалізованих правових рамок, що відповідають таким суспільним змінам, як індустріалізація, демографічні зміни та глобальні кризи. Міжнародні документи з прав людини, включаючи Загальну декларацію прав людини та різні договори, визнають соціальний захист як фундаментальне право, наголошуючи на важливості соціального забезпечення, допомоги та добробуту. Національне законодавство, зокрема в Україні, встановлює принципи та механізми надання соціальної підтримки, включаючи пенсії, соціальні послуги та пільги для незахищених верств населення, таких як інваліди та ветерани. Поточні реформи та законодавчі зусилля спрямовані на підвищення доступності та ефективності систем соціального захисту, забезпечення їх адаптації до сучасних викликів та забезпечення прав громадян на соціальне забезпечення та гідний рівень життя.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ У ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ РІВНЕНЩИНИ

2.1. Організаційна структура соціального захисту у Ярославичській та Рівненській територіальній громаді

Концепт соціального захисту визначається як система заходів, спрямованих на забезпечення гідності, безпеки та благополуччя громадян у різних сферах їхнього життя. В умовах складних викликів та нестабільності сучасного світу соціальний захист стає важливим фактором забезпечення стабільності та розвитку суспільства. Одним із ключових аспектів значення соціального захисту у сучасному суспільстві є забезпечення соціальної справедливості та рівності. Система соціального захисту спрямована на забезпечення рівних можливостей для всіх членів суспільства, незалежно від їхнього статусу, соціального походження чи фінансового стану. Це допомагає зменшити відмінності і нерівності серед громадян, сприяючи формуванню спільної платформи для розвитку та процвітання.

В Україні існує загальнонаціональна організаційна структура соціального захисту, яка включає в себе різні органи та установи (рис. 2.1).

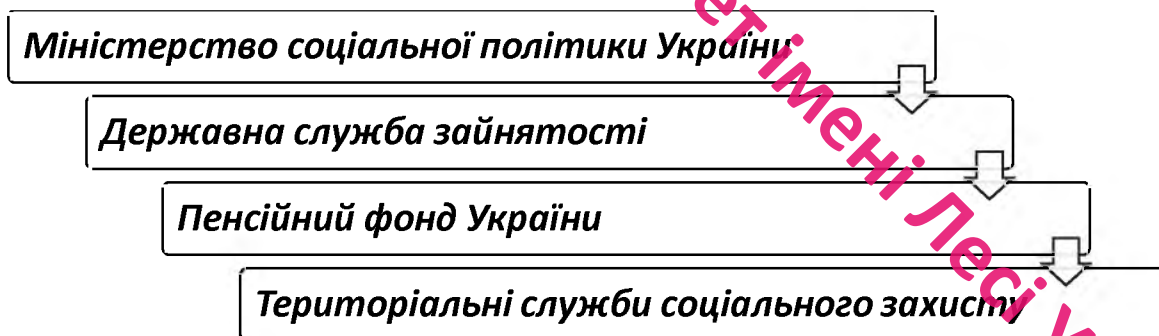

Рис. 2.1. Загальнонаціональна організаційна структура соціального захисту

Охарактеризуємо ці органи відповідно до напрямку функцій, здійснюваних ними:

1. **Міністерство соціальної політики України** – центральний орган влади, відповідальний за реалізацію соціальної політики країни.

2. **Державна служба зайнятості** – орган, який здійснює контроль за ринком праці та надає послуги безробітним.

3. **Пенсійний фонд України** – установа, яка відповідає за надання пенсій та соціальних виплат громадянам.

4. **Територіальні служби соціального захисту** – органи, які надають соціальні послуги на місцевому рівні.

Відділ соціального захисту населення Рівненської територіальної громади відіграє ключову роль у забезпеченні соціального благополуччя та допомоги громадянам у складних життєвих ситуаціях та відноситься до останнього, найнижчого рівня організацій у структурі соціального захисту – територіальних служб соціального захисту.

У Ярославницькій територіальній громаді, функціонує структура соціального захисту, яка забезпечує надання соціальних послуг населенню. Ось основні елементи структури:

1. **Відділ соціального захисту населення:** відповідає за реалізацію державної політики у сфері соціального захисту, призначення та виплату соціальних допомог, підтримку вразливих верств населення.
2. **Служба у справах дітей:** займається питаннями захисту прав та інтересів дітей, опіки та піклування, профілактики соціального сирітства.
3. **Відділення соціальної допомоги на дому:** надає послуги самотнім пристарілим громадянам, особам з інвалідністю, забезпечуючи догляд та підтримку в домашніх умовах.

Організаційна структура соціального захисту у Ярославницькій територіальній громаді включає різні рівні управління та установи, які забезпечують надання соціальних послуг населенню. Основні складові пісі структури (табл. 2.1).

Основні складові структури соціального захисту у Ярославницькій територіальній громаді

Таблиця 2.1

Назва підрозділу	Адреса	Години роботи	Контактна інформація
Відділ соціального захисту населення	с. Ярославичі, вул. Садова, 7а, Рівненська обл., 35112	Пн–Пт: 08:00–17:00	Тел.: +38 (03659) 78-531, +38 (096) 504-35-73
Служба у справах дітей	с. Ярославичі, вул. Садова, 7а, Рівненська обл., 35112	Пн–Пт: 08:00–17:00	Тел.: +380 (98) 922-07-40, +380 (99) 240-30-22 Керівник: Друзюк Олександр Геннадійович
Відділення соціальної допомоги на дому	с. Ярославичі, вул. Садова, 7а, Рівненська обл., 35112	Пн–Пт: 08:00–17:00	Тел.: +38 (03659) 78-531, +38 (096) 504-35-73

Служба у справах дітей Ярославичської сільської ради Рівненської області як суб'єкт соціального забезпечення, у своїй діяльності керується такими нормативно правовими актами, як:

1. Постанова КМУ від 24.09.2008 №866 “Питання діяльності органів опіки та піклування пов'язаної із захистом прав дитини”.
2. Цей Порядок визначає механізм провадження органами опіки та піклування діяльності, пов'язаної із захистом прав дитини.
3. Постанова КМУ від 08.10.2008 №905 “Про затвердження Порядку провадження діяльності з усиновлення та здійснення нагляду за дотриманням прав усиновлених дітей”.
4. Закон України “Про охорону дитинства”
5. Закон України “Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей”
6. Конституція України
7. Конвенція ООН про права дитини цей
8. Закон України “Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування”
9. Сімейний кодекс України, а також низкою інших нормативних документів.

Важливе значення у здійсненні суб'єктом діяльності має Положення про організацію. ПОЛОЖЕННЯ про службу у справах дітей Ярославичської сільської ради (Додаток А).

Організаційна структура служби у справах дітей Ярославичської сільської ради Рівненської області полягає у ряді підрозділів, які спільно працюють для забезпечення всебічної допомоги населенню.

У Рівненській територіальній громаді наявна організаційна структура, яка відображена на рис. 2.2.

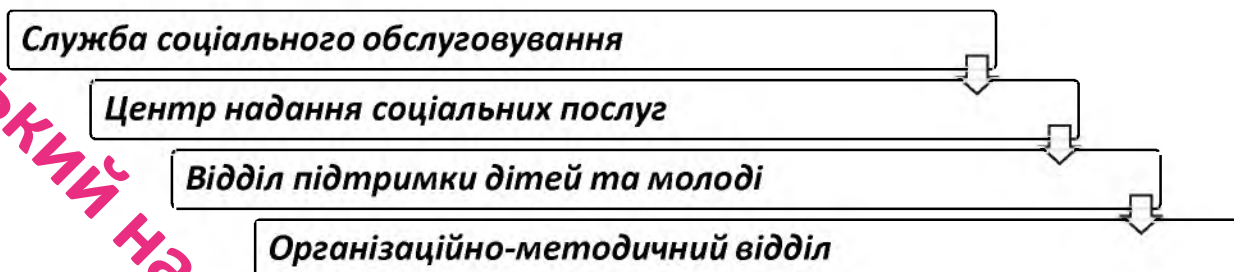

Рис. 2.2. Організаційна структура соціального захисту у Рівненській територіальній громаді

Охарактеризуємо ці органи згідно з напрямками функцій, здійснюваних ними:

1. **Служба соціального обслуговування** – відповідає за проведення соціально-економічного аналізу сімей, виявлення їх потреб у соціальній допомозі та встановлення спрямованих програм для надання підтримки.

2. **Центр надання соціальних послуг** – забезпечує доступ до різних соціальних послуг, таких як психологічна допомога, реабілітація та консультування у сфері правової допомоги.

3. **Відділ підтримки дітей та молоді** – зосереджується на захисті прав та інтересів наймолодших членів громади, забезпечуючи їм допомогу у вирішенні проблем розвитку та адаптації. Проводить соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю, які перебувають у складних життєвих обставинах та потребують сторонньої допомоги [33].

4. **Організаційно-методичний відділ** – відповідає за координацію роботи всіх підрозділів в рамках соціального захисту, розробку нових програм та підвищення ефективності надання послуг.

Організаційна структура соціального захисту у Рівненській територіальній громаді включає різні рівні управління та установи, які

забезпечують надання соціальних послуг населення. Основні складові цієї структури (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Основні складові структури соціального захисту у Рівненській територіальній громаді

Компонент	Опис	Адреса	Час роботи
Виконавчий комітет Рівненської міської ради	Основний орган, що відповідає за розробку та реалізацію політики соціального захисту.	вулиця Соборна, 12а, Рівне, Рівненська область, 33000	Пн-Пт 08:00-17:00
Відділ соціального захисту населення	Підрозділ, який обробляє заявки на соціальні виплати і надає консультації.	вулиця Соборна, 12, Рівне, Рівненська область, 33000	Пн-Пт з 08:00 до 17:00
Територіальний центр соціального обслуговування м.Рівного	Установи, де надаються соціальні послуги, такі як підтримка для людей з інвалідністю і дітей-сиріт.	вул.Дубенська 27/29, м.Рівне, 33001	Пн-чт з 8:00 до 16:30 Пт 8:00 до 15:15
Соціальні працівники	Фахівці, які працюють з населенням, надаючи їм допомогу і підтримку.	-	-
Громадські організації:	Неприбуткові організації, що займаються соціальним захистом та підтримкою вразливих груп населення.	-	-
Рівненська обласна організація Товариства Червоного Хреста України		вулиця Степана Бандери, 54, Рівне, Рівненська область, 33014	Пн-Пт 08:00-17:00
Головний міжнародний союз козацтва у Рівненській області		вулиця Симона Петлюри, 35, Рівне, Рівненська область, 33000	Пн-Пт 08:00-17:00

Як бачимо на підставі узагальнення інформації із офіційних ресурсів, рис. 2.2 та табл. 2.2, структура соціального захисту у Рівненській територіальній громаді є багатогранною та організованою системою, яка включає державні органи, підрозділи соціального захисту, територіальні центри, соціальних працівників та громадські організації. Усі ці складові взаємодіють між собою, створюючи ефективну мережу соціального захисту, що дозволяє забезпечити підтримку різним категоріям громадян.

Важливо відзначити, що впровадження ефективної організаційної структури соціального захисту в Рівненській територіальній громаді є важливим аспектом для забезпечення належних соціальних послуг та

підтримки мешканців цієї території. Організаційна структура соціального захисту включає в себе механізми надання підтримки та послуг місцевими установами, а також їх взаємодію з загальнонаціональною системою соціального захисту. Невід'ємною частиною організаційної структури є розроблення та реалізація програм та проектів соціального захисту, спрямованих на поліпшення якості життя мешканців Рівненської територіальної громади. Місцеві установи мають забезпечувати доступність цих програм та послуг для всіх категорій населення, враховуючи їхні потреби та особливості. Одним із ключових аспектів є взаємодія місцевих установ з загальнонаціональною системою соціального захисту. Ця взаємодія передбачає налагодження ефективної комунікації, обмін даними та інформацією між різними рівнями управління та виконавчими органами, щоб забезпечити координацію та співпрацю у сфері соціального захисту.

Кожен підрозділ структури соціального захисту у Рівненській територіальній громаді відповідає за чітко визначенні функції та реалізацію поставлених завдань, які наводимо у табл. 2.3.

Принципи соціального забезпечення є основними ідеями, які визначають суть системи правових норм, спрямованих на створення належного рівня соціального захисту громадян, які піддаються соціальним ризикам. Вони становлять базу для управління соціально-забезпечувальними відносинами, формують спрямованість і зміст ключових установ соціального захисту, а також відображають основні правові принципи, що складають завдання системи соціального забезпечення в Україні.

Таблиця 2.3

Функції та завдання підрозділів соціального захисту Рівненської територіальної громади

Підрозділ	Функції/Завдання
Департамент соціального захисту населення	Координація та надання соціальних послуг, включаючи допомогу малозабезпеченим сім'ям, пенсійні програми, допомогу малозабезпеченим громадянам тощо.
Відділ праці та соціального захисту населення	Реєстрація безробітних, надання допомоги у пошуку роботи, організація професійного навчання та перекваліфікації, соціальна підтримка для роботящих сімей.
Відділ соціальних послуг для	Надання підтримки сім'ям у складних життєвих ситуаціях,

сім'ї, дітей та молоді	соціальний супровід дітей та молоді, організація соціальних програм для дітей.
Медична соціальна експертиза	Оцінка медичного стану громадян з метою призначення інвалідності та інших медичних соціальних виплат.
Комісія з питань захисту прав дітей	Захист прав дітей, реагування на порушення дитячих прав, організація допомоги дітям, які опинилися в складних життєвих обставинах.

Принципи соціального забезпечення – це такі засадничі ідеї, які визначають сутність системи правових норм і спрямовані на створення достатнього рівня правового захисту громадян, що зазнали впливу соціальних ризиків [23, с. 59]. Основні ознаки принципів соціального забезпечення відображено на рис. 2.1.

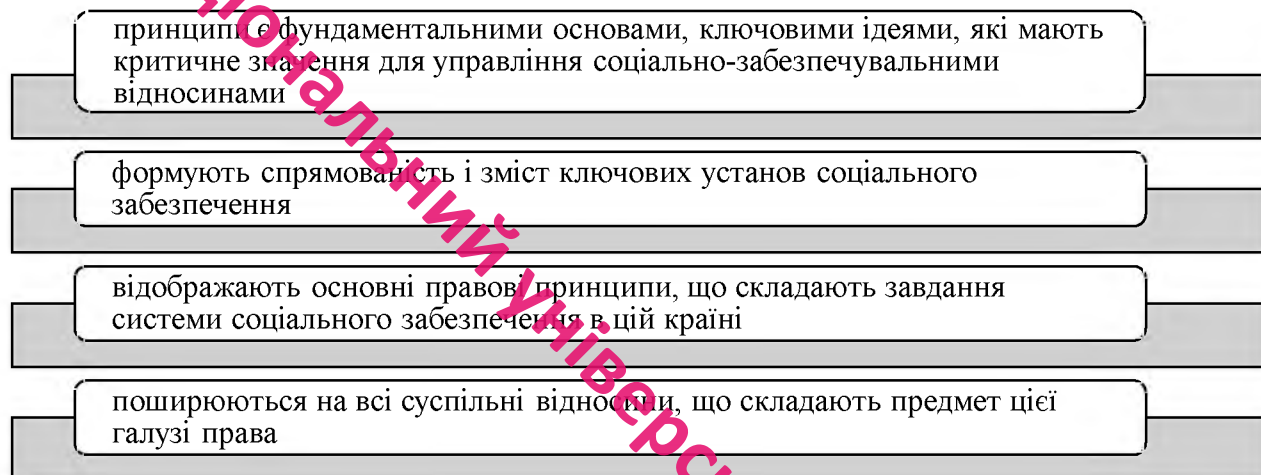

Рис. 2.1. Основні ознаки принципів соціального забезпечення [5, с.39]

Важливість принципів соціального забезпечення стає особливо очевидною в контексті діяльності організаційної структури соціального захисту у Рівненській територіальній громаді, що реалізує програми, спрямовані на підтримку різних категорій населення. Ці програми, як видно з таблиці 2.2, свідчать про зосередженість громади на забезпеченні соціальної справедливості та рівності, що узгоджується з основними принципами соціального забезпечення. Наприклад, програми соціальної допомоги пенсіонерам, підтримки дітей-сиріт та людей з інвалідністю відображають зобов'язання громади забезпечити рівні можливості для всіх членів суспільства, незалежно від їхнього статусу.

Таким чином, принципи соціального забезпечення стають важливим підґрунтям для ефективної роботи структури соціального захисту, оскільки

вони сприяють формуванню сприятливого середовища для розвитку ініціатив, що забезпечують гідність, безпеку та благополуччя громадян.

У Рівненській територіальній громаді існують різні програми соціального захисту, спрямовані на допомогу малозабезпеченим групам населення, ветеранам, людям з інвалідністю та іншим категоріям (табл. 2.4).

Таблиця 2.4

Програми соціального розвитку Рівненської територіальної громади

Компонент	Опис	Назва програми	Термін реалізації
Програми соціального розвитку	Ініціативи, спрямовані на підтримку різних категорій населення (діти, пенсіонери, люди з інвалідністю).	Програма «Соціальна громада»	Постійно
		Програма соціального захисту населення на 2025–2027 роки	2025–2027
		Програма підтримки дітей-сиріт	Постійно
		Програма соціальної допомоги пенсіонерам	Постійно
		Програма підтримки людей з інвалідністю	Постійно

Таким чином, із табл. 2.4 видно, що наведені приклади програм свідчать про зосередженість Рівненської громади на забезпеченні соціального захисту та підтримці найбільш вразливих верств населення через різноманітні ініціативи, які мають як постійну, так і обмежену та термінами реалізації. Однак для покращення функціонування системи варто звернути увагу на розвиток співпраці між державними установами та громадськими організаціями, а також на удосконалення механізмів надання соціальних послуг через реалізацію більш широкого переліку програм соціального розвитку Рівненської територіальної громади направлених на численні категорії громадян, які перебувають у складних життєвих обставинах. Також вважаємо, що необхідно провести аналіз ефективності цих програм, їх достатність і досяжність для усіх, хто потребує допомоги. Крім того, важливо враховувати фінансування системи соціального захисту в Рівненській територіальній громаді. Недостатній обсяг коштів може призвести до несвоєчасної надання послуг або недостатнього їх обсягу. Необхідно провести аналіз бюджету на соціальний захист і визначити можливі шляхи збільшення фінансування з цією метою.

Спостереження за сучасною системою соціального захисту в Рівненській територіальній громаді вказують на проблеми, які потребують негайного вирішення.

Відтак, аналізуючи організаційну структура соціального захисту у Рівненській територіальній громаді, функції, принципи, завдання, а також роботу соціальних організацій в Рівненській територіальній громаді вважаємо за доцільне виокремити окремі проблеми функціонування служб соціального захисту (рис. 2.3).

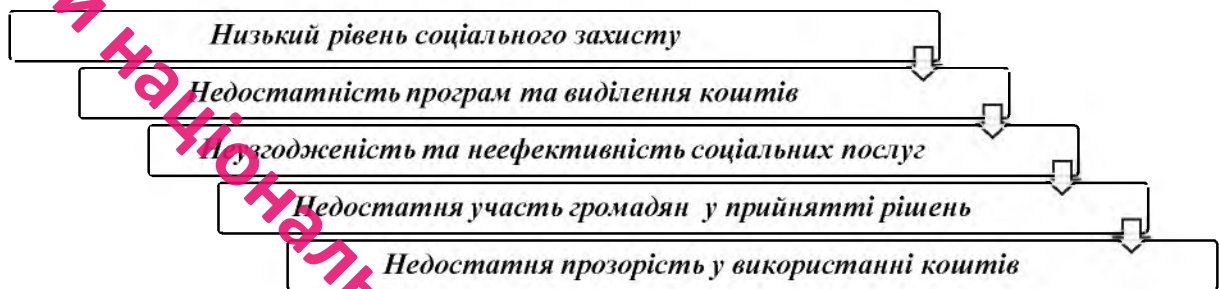

Рис. 2.3. Проблеми функціонування служб соціального захисту в Рівненській територіальній громаді

Охарактеризуємо проблеми функціонування служб соціального захисту в Рівненській територіальній громаді детальніше:

1. **Низький рівень соціального захисту.** Попри наявність державних та місцевих програм, соціальний захист не завжди відповідає реальним потребам населення. Малозабезпечені сім'ї, люди з інвалідністю та пенсіонери часто стикаються з труднощами у доступі до необхідної допомоги. Розмір соціальних виплат залишається недостатнім для покриття базових потреб, а процес їх отримання інколи надмірно бюрократизований.

2. **Недостатність програм та виділення коштів.** Частина соціальних ініціатив реалізується за залишковим принципом, коли фінансування залежить від можливостей місцевого бюджету. Відсутність довгострокового планування та нестача коштів призводять до того, що багато соціальних програм не мають належного розвитку або функціонують лише частково. Це обмежує можливості підтримки соціально вразливих груп та знижує ефективність роботи відповідних служб.

3. **Неузгодженість та неефективність соціальних послуг.** Різні соціальні служби та організації не завжди ефективно взаємодіють між собою, що призводить до дублювання функцій або, навпаки, до прогалин у наданні допомоги. Наприклад, громадяни можуть отримати одну і ту ж консультацію в кількох інстанціях, але так і не знайти рішення своєї проблеми. Відсутність єдиної електронної бази та механізмів координації посилює цю проблему.

4. **Недостатня участь громадян у прийнятті рішень.** Мешканці громади часто не залучаються до обговорення та розробки соціальних програм, що робить їх менш ефективними та далекими від реальних потреб населення. Відсутність механізмів громадських обговорень, опитувань чи громадського контролю призводить до того, що рішення ухвалюються без урахування думки тих, хто безпосередньо потребує допомоги.

5. **Недостатня прозорість у використанні коштів.** Часто відсутній чіткий механізм звітності щодо розподілу та витрачання бюджетних коштів, виділених на соціальний захист. Це створює ризики нецільового використання фінансів, що у свою чергу може знижувати рівень довіри населення до соціальних служб. Відсутність відкритої аналітики та публічного моніторингу витрат лише поглиблює проблему.

Таким чином, для покращення соціального захисту в Рівненській територіальній громаді необхідно вдосконалити механізми фінансування, забезпечити прозорість роботи соціальних служб, активізувати взаємодію між організаціями та залучати громадян до процесу прийняття рішень. Комплексний підхід та стратегічне планування можуть допомогти вирішити ці проблеми та підвищити рівень соціальної підтримки в громаді.

Отже, концепція соціального захисту має вирішальне значення для забезпечення гідності, безпеки та добробуту громадян, особливо перед лицем сучасних викликів. В Україні існує структурована система соціального захисту, де різні органи, такі як Міністерство соціальної політики, Державна служба зайнятості та Пенсійний фонд, працюють над наданням підтримки та послуг населенню. У Рівненській територіальній громаді програми соціального захисту спрямовані на допомогу вразливим верствам населення, але такі проблеми, як

низьке фінансування, бюрократичні процеси та недостатнє залучення громадян, перешкоджають їх ефективності, підкреслюючи необхідність покращення координації та прозорості надання соціальних послуг.

2.2. Соціальний захист сімей які перебувають у складних життєвих обставинах в Ярославичській та Рівненській територіальній громаді

Сучасна українська держава намагається забезпечити належний рівень соціального захисту своїм громадянам, включаючи жителів місцевих територій. Однією з таких територій є Рівненська область, в межах якої функціонують Рівненська та Ярославичська територіальні громади. Провівши аналіз, ми виділили головні види соціального захисту, які присутні у цих громадах.

Одним з важливих аспектів соціального захисту є *пенсійна система*, яка забезпечує матеріальне забезпечення осіб у пенсійному віці. В Рівненській та Ярославичській територіальній громаді діє загальна система пенсійного забезпечення, а також можливі додаткові програми та пільги для певних категорій громадян.

Соціальні виплати охоплюють допомогу малозабезпеченим сім'ям, допомогу особам з інвалідністю (організація санаторно-курортного лікування, безоплатне і пільгове забезпечення автомобілями, направлення до реабілітаційних установ, забезпечення протезно-ортопедичними та технічними засобами реабілітації, пільги) допомогу по безробіттю та інші форми матеріальної підтримки. У громадах також діють програми з надання допомоги у випадках надзвичайних ситуацій.

Забезпечення доступу до медичних послуг є важливим аспектом соціального захисту. В Рівненській та Ярославичській територіальній громаді громадяни можуть мати доступ до безкоштовної або пільгової медичної допомоги через медичне страхування або програми державних гарантій медичного обслуговування.

Соціальний захист також включає забезпечення доступу до якісної *освіти та культурних* подій, що також передбачено територіальними громадами. Відзначимо, що Рівненська та Ярославичська територіальна громада,

як і будь-які інші, знаходяться в постійному процесі адаптації та вдосконалення системи соціального захисту для забезпечення потреб своїх громадян. Історичний контекст, економічні умови, демографічні зміни та законодавчі ініціативи утворюють основу для розвитку та реформування соціальних програм. Проте, важливо забезпечити, щоб ці зміни сприяли покращенню якості життя всіх верств суспільства, особливо найбільш вразливих категорій.

Аналізуючи динаміку соціального захисту у територіальних громадах відзначаємо, що соціальний захист за останні роки зазнав значних змін, що обумовлено як загальнодержавними реформами, так і локальними ініціативами.

У таблиці 2.5. можемо побачити динаміку видів соціального захисту за останні роки.

Таблиця 2.5

Вид соціального захисту

Вид соціального захисту	Опис	Динаміка (за останні роки)
Пенсійна система	Забезпечення матеріального забезпечення осіб у пенсійному віці	Збільшення пенсійних виплат, реформи пенсійної системи
Соціальні виплати	Матеріальна допомога малозабезпеченим сім'ям, особам з інвалідністю тощо	Зміна критеріїв отримання допомоги, розширення програм
Медичне страхування та послуги	Забезпечення доступу до медичної допомоги та лікування	Розширення медичного страхування, модернізація медицини
Освіта та культура	Забезпечення доступу до якісної освіти та культурних подій	Розвиток освітніх програм, підвищення культурної активності

Динаміка розвитку цієї сфери відображає поступове вдосконалення механізмів соціальної підтримки, а також труднощі, пов'язані з фінансуванням, ефективністю управління та залученням громадян до процесів прийняття рішень (рис. 2.4).

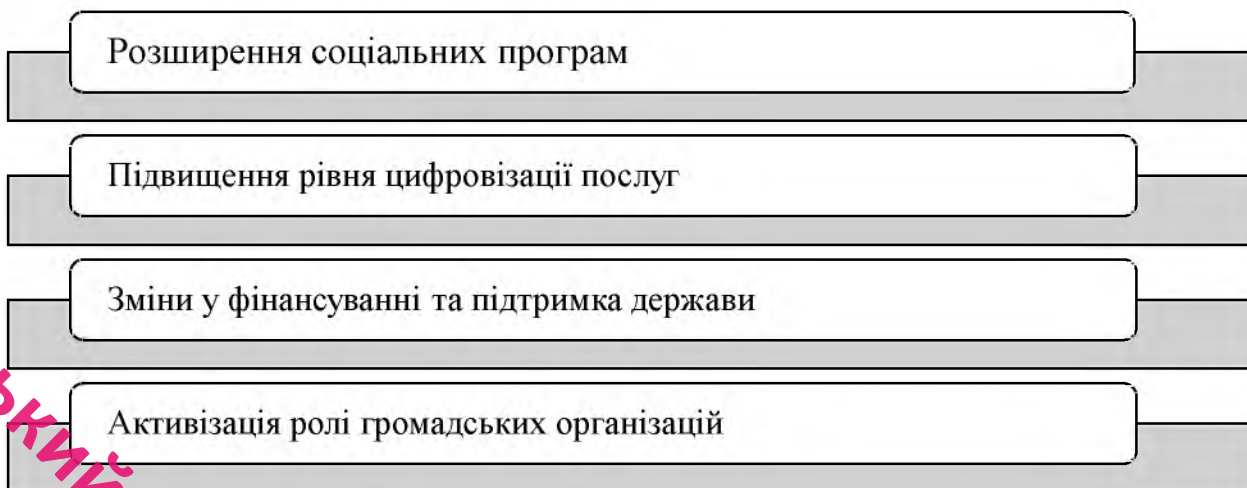

Рис. 2.4. Ключові зміни в системі соціального захисту населення
Ярославицької та Рівненської територіальної громади

Як бачимо із рис. 2.4, за останні роки громади впровадили нові соціальні програми та розширили вже існуючі. Важливим кроком стало збільшення фінансування на підтримку вразливих верств населення, зокрема осіб з інвалідністю, дітей-сиріт та пенсіонерів. Також впроваджено адресну допомогу для малозабезпечених сімей, що дозволяє більш ефективно розподіляти ресурси.

Важливим етапом у розвитку соціального захисту стало впровадження електронних сервісів для отримання соціальних виплат та консультацій. Зокрема, можливість подання онлайн-заявок на соціальну допомогу та реєстрація в системі соціального захисту дозволила зменшити бюрократичне навантаження та покращити доступ громадян до послуг.

Хоча місцевий бюджет громади не завжди дозволяє повністю покрити всі потреби соціального сектору, спостерігається тенденція до поступового збільшення фінансування. Державні субвенції та підтримка з боку міжнародних організацій також сприяють покращенню рівня соціального захисту. Водночас зберігається проблема нерівномірного розподілу коштів та недостатньої прозорості у використанні бюджетних ресурсів.

Соціальний захист дітей, особливо тих, які перебувають у складних життєвих обставинах, є одним із ключових завдань органів місцевої влади та

громадських організацій. Відібрані та проаналізовані дані щодо діяльності Служби у справах дітей Ярославницької сільської ради, дозволяють оцінити як позитивні зміни, так і проблемні аспекти функціонування соціальних служб у громаді.

Значну роль у підтримці соціально вразливих верств населення відіграють громадські ініціативи, волонтерські рухи та благодійні організації. Вони забезпечують надання гуманітарної допомоги, юридичних консультацій та реалізацію соціальних проєктів, що доповнюють державні заходи. У малих громадах, таких як Ярославницька, роль громадянського суспільства є ще більш помітною, оскільки державні ресурси обмежені.

Динаміка соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування демонструє наступні тенденції: у 2022 році на обліку перебувало 8 дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. Двоє дітей досягли повноліття та отримали одноразову допомогу в розмірі 1810 грн. У 2023 році одна дитина досягла 18-річного віку та також отримала виплату. Станом на 2025 рік на обліку залишається 5 дітей-сиріт, які виховуються в сім'ях. Як бачимо із наданих статистичних даних, кількість дітей-сиріт у громаді поступово зменшується, що може бути наслідком покращення соціальної роботи, більш активного влаштування дітей у сім'ї або інших демографічних процесів.

Соціальні програми для дітей-сиріт та дітей у складних життєвих обставинах включають: житлове забезпечення, освітню підтримку, реакцію з боку органів соціальної служби на випадки домашнього насильства.

Відтак, одним із важливих досягнень стало придбання житла для дитини-сироти за кошти державного бюджету. Однак це одиничний випадок, що свідчить про недостатність фінансування подібних програм. Багато дітей після досягнення повноліття залишаються без житла, що значно ускладнює їхню інтеграцію у доросле самостійне життя.

У 2023 році було вирішено питання щодо навчання дитини, позбавленої батьківського піклування, у професійному училищі за спеціальністю "машиніст". Це позитивний крок, адже професійна освіта є важливим фактором

соціалізації та майбутньої зайнятості дітей-сиріт. Проте важливо забезпечити системну підтримку таких дітей під час навчання та працевлаштування.

У третьому кварталі 2023 року одна дитина, яка стала жертвою домашнього насильства, була поставлена на облік СЖО (служби дітей, що перебувають у складних життєвих обставинах). Було проведено оцінку її безпеки та внесено інформацію до загальнонаціональної бази “Діти”. Цей факт свідчить про активну роботу соціальних служб, проте важливим залишається питання подальшого захисту таких дітей та надання їм психологічної підтримки.

Також у 2024 році службою у справах дітей було дано дозвіл за заявою матері на відрахування дитини з вищого навчального закладу у зв’язку із зміною навчального закладу в якому надалі навчатиметься дитина.

У 2024 році до Служби у справах дітей надійшло 23 звернення, які стосувалися різноманітної соціальної тематики. Із них звернень до служби у справах дітей у 2024 році, які прямо стосувались усиновлення, патронатного виховання, соціального супроводу дітей у сім’ях опікунів було – 6. Наявність таких звернень свідчить про активність мешканців громади у питаннях соціального захисту дітей, проте також можуть вказувати на недосконалість системи інформування населення щодо існуючих можливостей і процедур з боку органів соціального захисту.

У громаді проводиться активна робота із підтримки сімей опікунів. Зокрема, на обліку перебувають 3 сім’ї опікунів, у яких виховується 6 дітей. Вони регулярно співпрацюють із соціальними службами, подаючи документи та звітуючи про стан дітей. Проте їм необхідна додаткова підтримка у вигляді психологічного консультування, фінансової допомоги та освітніх програм для дітей. Дані сім’ї опікунів знаходяться в постійній комунікації зі службою щодо збору документів та наповнення справ дітей, які знаходяться під опікою, різного роду довідок про стан здоров’я дітей та характеристик з навчальних закладів.

Службою у справах дітей Ярославичської сільської ради Рівненської області спільно з поліцейським офіцером громади проводяться постійні виїзди

– рейди по багатодітних сім'ях, по сім'ях які опинились в складних життєвих обставинах по сім'ях в яких батьки мають шкідливу звичку зловживання алкогольних напоїв.

В результаті таких рейдів службою у справах дітей та поліцейським офіцером громади складаються протоколи щодо неналежного виконання батьками їх батьківських обов'язків, також службою у справах дітей формуються відповідні акти обстеження соціально-побутових умов проживання в таких сім'ях.

Службою у справах дітей спільно з поліцейським офіцером громади постійно відвідуються навчальні заклади громади з метою профілактики булінгу в навчальних закладах та з метою належного відвідування навчальних закладів їх учнями.

Також, службою у справах дітей береться участь в двох судових засіданнях в Млинівському районному суді щодо визначення проживання малолітніх дітей з одним із батьків та по кримінальній справі до якої причетний неповнолітній.

Одна судова справа в якій брала участь служба у справах дітей Ярославницької сільської ради спільно із секретарем Ярославницької сільської ради щодо позбавлення батьківських прав, завершена на користь служби у справах дітей Ярославницької сільської ради і батьків було позбавлено батьківських прав.

Загальна соціально-демографічна ситуація в громаді станом на січень 2025 року відображена на рис. 2.5.

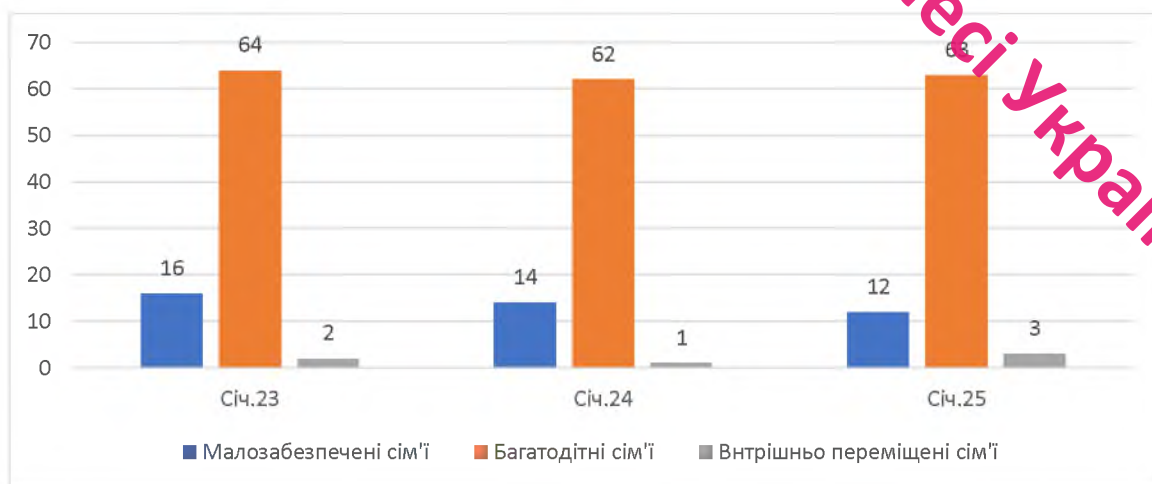

Рис. 2.5. Загальна соціально-демографічна ситуація в громаді станом на січень 2025 року

Як бачимо із рис. 2.5 у січні 2023 року сімей, які відносяться до категорії малозабезпечених було 16. У 2024 році їх кількість зменшилася до 14, тоді як у 2025 році кількість ще трохи знизилася – 12. Таким чином, із наведених результатів бачимо, що спостерігається тенденція до зменшення кількості малозабезпечених сімей, що може свідчити про покращення соціально-економічного становища або ефективність соціальної підтримки. У 2023 році багатодітних сімей у громаді було 64, у 2024 році – 62 (незначне зменшення), а у 2025 році – 63 (невелике зростання порівняно з 2024 роком). Таким чином, можемо сказати, що загалом, кількість багатодітних сімей залишається стабільною, що свідчить про відносно сталі демографічні показники. Як бачимо із наведених даних, внутрішньо переміщених сімей у 2023 році налічувалось 2 сім'ї, у 2024 році – 1 сім'я, у 2025 році – 3 сім'ї.

Отже, як бачимо, соціальний захист у Рівненській та Ярославицькій територіальній громаді є невід'ємною складовою суспільного розвитку та добробуту. Забезпечення соціальної справедливості та підтримки тих, хто потребує допомоги, є важливим завданням для всіх рівнів влади та громадських організацій. Розуміння різноманітних аспектів соціального захисту та активна участь у його розвитку є ключем до створення справедливого та гуманного суспільства. Для подальшого вдосконалення системи соціального захисту у територіальних громадах необхідно проводити системний аналіз потреб населення, вивчати міжнародний досвід та найкращі практики, розробляти та впроваджувати ефективні соціальні програми. Такий підхід дозволить забезпечити стабільність та підвищити рівень соціального захисту усіх громадян Рівненської та Ярославицької територіальної громади.

2.3. Практичні рекомендації щодо удосконалення соціального захисту населення у Рівненській та Ярославицькій територіальній громаді

Соціальний захист у Рівненській та Ярославицькій територіальній громаді має значний потенціал для розвитку та вдосконалення. Враховуючи сучасні виклики та тенденції, можна визначити кілька ключових перспектив, які сприятимуть підвищенню ефективності соціальної політики громади.

Наведемо на рис. 2.6 перспективи розвитку соціального захисту населення у територіальних громадах Рівненщини.

Реалізація цих напрямів сприятиме створенню більш справедливої та доступної системи соціального захисту, яка відповідатиме потребам мешканців громад.

Рис. 2.6. Перспективи розвитку соціального захисту населення у територіальних громадах Рівненщини

Як бачимо, перспективи розвитку соціального захисту у територіальних громадах пов’язані з цифровізацією, підвищенням ефективності розподілу ресурсів, зміцненням координації між владою та громадським сектором, впровадженням інноваційних підходів і активним залученням громадян до процесу ухвалення рішень. Саме тому, вважаємо, що для підвищення ефективності системи соціального захисту у Рівненській та Ярославицькій територіальній громаді необхідно впровадити комплекс заходів, спрямованих на оптимізацію надання соціальних послуг, підвищення їхньої доступності та ефективності використання бюджетних коштів (табл. 2.6).

Таблиця 2.6

Рекомендації щодо удосконалення соціального захисту населення у Рівненській та Ярославицькій територіальній громаді

Назва заходу	Зміст заходу
Оптимізація	Збільшити фінансування соціальних програм шляхом залучення

фінансування та розподілу ресурсів	додаткових державних та міжнародних грантів.
	Підвищити прозорість використання бюджетних коштів шляхом регулярного звітування та громадського контролю.
	Розширити механізми адресної допомоги, щоб фінансування отримували саме ті, хто найбільше цього потребує.
Покращення координації між органами влади та громадськими організаціями	Створити єдину координаційну платформу для об'єднання зусиль державних установ, місцевої влади, громадських організацій та волонтерів у сфері соціального захисту.
	Розробити інтегровану систему обліку отримувачів соціальних послуг для уникнення дублювання виплат та забезпечення ефективного розподілу ресурсів.
	Залучати громадські організації до розробки та реалізації місцевих соціальних програм.

Продовження таблиці 2.6

Розширення цифровізації соціальних послуг	Впровадити онлайн-платформу для подачі заяв на отримання соціальної допомоги та моніторингу статусу їхнього розгляду.
	Автоматизувати процес призначення та виплати соціальних допомог, що дозволить зменшити бюрократичне навантаження та прискорити процес отримання допомоги.
	Розширити доступність консультаційних послуг через гарячу лінію та онлайн-чат підтримки.
Підвищення рівня залучення громадян до прийняття рішень	Запровадити регулярні громадські слухання та консультації щодо питань соціального захисту, що дозволить мешканцям висловлювати свої потреби та пропозиції.
	Розробити механізми участі громадськості у бюджетуванні соціальних програм (партиципаторне бюджетування).
	Активніше залучати місцеві громади до процесу оцінювання ефективності надання соціальних послуг.
Інтеграція інноваційних підходів у соціальний захист	Використовувати місцевий інтелект та великі дані для прогнозування потреб у соціальному забезпеченні та ефективнішого розподілу ресурсів.
	Впроваджувати програму соціального підприємництва, яка дозволить вразливим категоріям населення отримати роботу або підтримку у започаткуванні власної справи.
	Розвивати програми підтримки зайнятості для осіб, які перебувають у складних життєвих обставинах.

Виходячи із переліку рекомендацій щодо удосконалення соціального захисту населення у Рівненській та Ярославицькій територіальній громаді наведених у табл. 2.6, вважаємо, що перш за все, необхідно оптимізувати фінансування та розподіл ресурсів. Для цього варто залучати додаткові кошти – як державні, так і міжнародні гранти. Важливо забезпечити прозорість використання бюджету, щоб гроші справді доходили до тих, хто їх потребує. Також потрібно вдосконалити систему адресної допомоги, щоб уникнути випадків, коли соціальні виплати отримують ті, хто в них не має гострої

потреби. Деталізований зміст групи заходів за цим напрямом наводимо у табл. 2.7.

Оскільки очікувані результати від провадження цієї групи заходів передбачають підвищення рівня довіри населення до соціальних програм через прозорість та ефективність фінансування; зменшення випадків зловживань та нецільового використання допомоги завдяки автоматизованій перевірці потреб отримувачів; оптимізацію бюджетних витрат шляхом залучення додаткових коштів з грантів та партнерських програм; зміцнення взаємодії між владою, громадами та громадськими організаціями, що сприятиме більш якісному наданню соціальних послуг, то, вважаємо, що реалізація цих заходів дозволить зробити систему соціального захисту більш ефективною, прозорою та адаптованою до потреб мешканців громади.

Таблиця 2.7

Деталізований зміст групи заходів з оптимізації фінансування та розподілу ресурсів в рамках удосконалення соціального захисту населення у Рівненській та Ярославській територіальній громаді

Назва заходу	Зміст заходу	Шляхи реалізації заходу	Очікуваний ефект
1	2	3	4
Оптимізація фінансування та розподілу ресурсів	Збільшити фінансування соціальних програм шляхом залучення додаткових державних та міжнародних грантів.	- Підготовка грантових заявок та участь у міжнародних програмах фінансування. - Створення спеціального фонду для підтримки соціальних ініціатив.	Збільшення фінансової підтримки соціальних програм, що дозволить розширити їх охоплення.
		- Розширення партнерства з благодійними та міжнародними організаціями.	
Оптимізація фінансування та розподілу ресурсів	Підвищити прозорість використання бюджетних коштів шляхом регулярного звітування та громадського контролю.	- Запровадження онлайн-платформи для відкритого доступу до фінансових звітів.	Підвищення рівня довіри громадян до соціальної політики та зниження ризиків неефективного використання коштів.
		- Організація громадських слухань та консультацій.	
		- Впровадження механізмів незалежного аудиту соціальних програм.	
	Розширити механізми адресної допомоги, щоб фінансування отримували саме ті,	- Впровадження автоматизованої системи перевірки потреб отримувачів соціальної допомоги. - Розвиток програм соціального супроводу та індивідуальної	Підвищення ефективності розподілу ресурсів, мінімізація випадків нецільового

	хто найбільше цього потребує.	підтримки.	використання допомоги.
		- Використання аналітичних даних для прогнозування потреб у фінансовій допомозі.	

Сучасний світ вимагає цифровізації соціальних послуг. Щоб спростити життя громадянам, слід запровадити онлайн-системи, які дозволять подавати заявки на соціальну допомогу та відслідковувати їхній статус без відвідування державних установ. Автоматизація процесів зменшить бюрократію та пришвидшить отримання виплат. Крім того, важливо зробити консультаційні послуги доступнішими, наприклад, через гарячі лінії та онлайн-чати. Деталізований зміст групи заходів за цим напрямом наводимо у табл. 2.8.

Таблиця 2.8

Деталізований зміст групи заходів з розширення цифровізації соціальних послуг в рамках удосконалення соціального захисту населення у Рівненській та Ярославичській територіальній громаді

Назва заходу	Зміст заходу	Шляхи реалізації заходу	Очікуваний ефект
1	2	3	4
Підвищення рівня залучення громадян до прийняття рішень	Запровадити регулярні громадські слухання та консультації щодо питань соціального захисту, що дозволить мешканцям висловлювати свої потреби та пропозиції.	- Організація щоквартальних громадських слухань у форматі відкритих зустрічей та онлайн-конференцій.	Підвищення рівня довіри до влади, врахування реальних потреб громади у соціальній політиці.
		- Створення інтерактивної платформи для подання пропозицій від громадян.	
		- Розробка механізму зворотного зв'язку між владою та громадськістю.	
	Розробити механізми участі громадськості у бюджетуванні соціальних програм (партиципаторне бюджетування).	- Впровадження електронної системи голосування за соціальні ініціативи.	Підвищення прозорості бюджетного процесу, ефективний розподіл ресурсів відповідно до потреб мешканців.
		- Проведення навчальних заходів для громадян щодо бюджетного процесу.	
		- Виділення частини місцевого бюджету на програми, обрані громадськістю.	
	Активніше залучати місцеві громади до процесу оцінювання	- Створення громадських наглядових рад.	Підвищення якості соціальних послуг, посилення громадського
		- Проведення незалежних опитувань та оцінювання рівня	

	ефективності надання соціальних послуг.	задоволеності громадян соціальними послугами.	контролю за їх наданням.
		- Залучення волонтерів до моніторингу роботи соціальних установ.	

Виходячи із даних табл. 2.8 бачимо, що запровадження цих заходів сприятиме створенню більш справедливої, прозорої та ефективної системи соціального захисту, що відповідатиме потребам мешканців територіальних громад.

Останній, але не менш важливий аспект – інноваційні підходи у сфері соціального захисту. Використання штучного інтелекту та аналізу великих даних допоможе прогнозувати потреби населення та розподіляти ресурси ефективніше. Також важливо розвивати соціальне підприємництво – програми, які допомагають вразливим групам знайти роботу або започаткувати власну справу. Деталізований зміст групи заходів за цим напрямом наводимо у табл. 2.9.

Таблиця 2.9

Деталізований зміст групи заходів з інтеграції інноваційних підходів у соціальний захист в рамках удосконалення соціального захисту населення

Назва заходу	Зміст заходу	Шляхи реалізації заходу	Очікуваний ефект
1	2	3	4
Інтеграція інноваційних підходів у соціальний захист	Використовувати штучний інтелект та великі дані для прогнозування потреб у соціальному забезпеченні та ефективнішого розподілу ресурсів.	- Впровадження аналітичної платформи на основі штучного інтелекту для оцінки потреб громадян у соціальних послугах.	Підвищення точності прогнозування потреб населення, оптимізація витрат та забезпечення прозорого розподілу ресурсів.
		- Використання автоматизованих алгоритмів для аналізу соціально-економічних даних та прогнозування змін.	
		- Запровадження цифрового реєстру отримувачів соціальної допомоги для мінімізації дублювань та зловживань.	
	Впроваджувати програму соціального підприємництва, яка дозволить вразливим категоріям населення	- Створення інкубаторів соціального підприємництва. - Надання грантів та безвідсоткових позик на соціально значущі	Збільшення рівня зайнятості серед вразливих категорій, розвиток малого

	отримати роботу або підтримку у започаткуванні власної справи.	проекти.	бізнесу та самозайнятості.
		- Проведення тренінгів з підприємництва для соціально незахищених категорій.	

Продовження таблиці 2.9

1	2	3	4
Інтеграція інноваційних підходів у соціальний захист	Розвивати програми підтримки зайнятості для осіб, які перебувають у складних життєвих обставинах.	- Організація курсів підвищення кваліфікації та професійної перепідготовки.	Покращення соціальної адаптації, зменшення рівня безробіття серед вразливих верств населення.
		- Запровадження системи наставництва та менторства для безробітних.	
		- Співпраця з бізнесом для створення соціально орієнтованих вакансій.	

На підставі проаналізованих рекомендацій вважаємо, що усі ці заходи допоможуть зробити соціальну систему більш сучасною, ефективною та доступною для кожного, хто потребує підтримки. Вони сприятимуть підвищенню ефективності системи соціального захисту у Рівненській та Ярославицькій територіальній громаді, зменшенню соціальної нерівності та покращенню добробуту населення. Адже впровадження сучасних технологій, підвищення прозорості фінансування, активізація громадської участі та розвиток співпраці між державними та недержавними структурами дозволять значно покращити якість соціальних послуг та зробити систему більш ефективною та стійкою до викликів сучасності.

Висновки до другого розділу

Рівненська та Ярославицька територіальні громади в Україні активно розвивають свою систему соціального захисту, зосереджуючись на таких ключових сферах, як пенсії, соціальні виплати, охорона здоров'я, освіта та підтримка вразливих верств населення – дітей та малозабезпечених сімей. Останні реформи включають збільшення фінансування, розширення соціальних програм і впровадження електронних послуг для покращення доступу та ефективності. Громади також наголошують на підтримці дітей-сиріт,

прийомних сімей та сімей, які опинилися у складних життєвих обставинах, через забезпечення житлом, освітою та соціальними послугами, а також вирішення таких проблем, як домашнє насильство та захист дітей. Загалом зусилля спрямовані на посилення соціальної справедливості, зменшення нерівності та забезпечення добробуту всіх громадян завдяки постійним реформам, що ґрунтуються на національній політиці, місцевих ініціативах та залученні громади.

Практичні рекомендації щодо удосконалення соціального захисту населення у Рівненській та Ярославичській територіальній громаді передбачають: оптимізацію фінансування та розподілу ресурсів; покращення координації між органами влади та громадськими організаціями; розширення цифровізації соціальних послуг; підвищення рівня залучення громадян до прийняття рішень; інтеграцію інноваційних підходів у соціальний захист. Зважаємо на те, що усі запропоновані в межах визначених рекомендацій заходи допоможуть зробити соціальну систему більш сучасною, ефективною та доступною для кожного, хто потребує підтримки. Вони сприятимуть підвищенню ефективності системи соціального захисту у територіальних громадах, зменшенню соціальної нерівності та покращенню добробуту населення. Адже впровадження сучасних технологій, підвищення прозорості фінансування, активізація громадської участі та розвиток співпраці між державними та недержавними структурами дозволять значно покращити якість соціальних послуг та зробити систему більш ефективною та стійкою до викликів сучасності.

ВИСНОВКИ

Соціальний захист є найважливішим аспектом сучасного суспільства, спрямованим на забезпечення гідного рівня життя вразливих верств населення, які стикаються з різними проблемами, такими як економічні труднощі, хвороби чи соціальні негаразди. Концепція еволюціонувала з моменту її введення в Акт про соціальне забезпечення 1935 року в Сполучених Штатах і привернула значну увагу українських науковців з 1992 року, підкреслюючи її важливість у державі загального добробуту та соціальній політиці. В Україні соціальний захист охоплює низку заходів, спрямованих на підтримку осіб, які перебувають у складній життєвій ситуації, зокрема соціальне страхування, пенсійне забезпечення та допомогу сім'ям, а також визнання прав іноземних громадян та осіб без громадянства на доступ до соціальних послуг.

Еволюція систем соціального захисту в Україні після здобуття нею незалежності в 1991 році ознаменувала значну трансформацію, спрямовану на підвищення добробуту громадян. Країна здійснила різноманітні реформи, включаючи запровадження схем соціального страхування та законодавчі віхи, такі як Закон про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування, який запровадив обов'язкову пенсійну систему. Крім того, міжнародні організації відіграли вирішальну роль у підтримці зусиль України щодо створення сучасної, інклюзивної моделі соціального захисту, яка задовольняє потреби вразливих верств населення та сприяє загальній економічній стабільності та соціальній справедливості.

Правове забезпечення соціального захисту населення в Україні є важливою складовою суспільного розвитку. Це обов'язок держави забезпечити належний рівень соціальної підтримки всім громадянам. Україна має велику кількість законодавчих актів та програм, спрямованих на соціальний захист населення. Національна система соціального захисту включає в себе пенсійне, медичне, соціальне та інші види допомоги.

Концепція соціального захисту має вирішальне значення для забезпечення гідності, безпеки та добробуту громадян, особливо перед лицем сучасних викликів. В Україні існує структурована система соціального захисту,

де різні органи, такі як Міністерство соціальної політики, Державна служба зайнятості та Пенсійний фонд, працюють над наданням підтримки та послуг населенню. У територіальних громадах програми соціального захисту спрямовані на допомогу вразливим верствам населення, але такі проблеми, як низьке фінансування, бюрократичні процеси та недостатнє залучення громадян, перешкоджають їх ефективності, підкреслюючи необхідність покращення координації та прозорості надання соціальних послуг.

Соціальний захист у територіальній громаді є невід'ємною складовою суспільного розвитку та добробуту. Забезпечення соціальної справедливості та підтримки тих, хто потребує допомоги, є важливим завданням для всіх рівнів влади та громадських організацій. Розуміння різноманітних аспектів соціального захисту та активна участь у його розвитку є ключем до створення справедливого та гуманного суспільства. Для подальшого вдосконалення системи соціального захисту у Рівненській та Ярославичській територіальній громаді необхідно проводити системний аналіз потреб населення, вивчати міжнародний досвід та найкращі практики, розробляти та впроваджувати ефективні соціальні програми. Такий підхід дозволить забезпечити стабільність та підвищити рівень соціального захисту усіх громадян Рівненської та Ярославичської територіальної громади.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Анпілогова Б.Ю. Соціальний захист як особливий соціально-правовий феномен. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія ПРАВО*. 2023. Випуск 79: частина 1.. С. 291-297.
2. Баранник Л. Б. Соціальний захист громадян: навч. посіб. Дніпропетровська державна фінансова академія, 2010. 276 с.
3. Белова І.М., Семенишена Н.В. *Економічні науки*. 2021. Випуск 34. С. 92-107.
4. Бойко Л.В. Соціальний супровід сімей, які перебувають у складних життєвих обставинах. *Науковий вимір соціально-педагогічних проблем сьогодення: збірник матеріалів VII Міжнародної науково-практичної конференції (25 травня 2023 р., м. Ніжин) / за ред. О. В. Лісовця, С. О. Борисюк*. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2023. 321 с. С. 146-148.
5. Гарасимів Т. З. Принципи права соціального забезпечення України. Дрогобич, 2002. С. 39.
6. Доронцева Є. Між радянським минулим та європейською інтеграцією: огляд співпраці України з міжнародними організаціями та спільнотами держав. *Вокс Україна*. URL: <https://voxukraine.org/mizh-radyanskym-mynulym-ta-yeuropejskoyu-integratsiyeyu-oglyad-spivpratsi-ukrayiny-z-mizhnarodnymi-organizatsiyamy-ta-spilnotamy-derzhav> (дата звернення: 04.05.2025)
7. Європейська соціальна хартія (переглянута). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_062 (дата звернення: 17.04.2025)
8. Загальна декларація прав людини. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text (дата звернення: 25.04.2025)
9. Зозуля І. Поняття «соціальний захист» в контексті наукових досліджень. *Актуальні проблеми державного управління*. 2021. №3(84). С. 24-29.
10. Кожуковська О.О., Щедріна М.А. Соціальне управління в умовах війни. *Здоров'я і суспільство в умовах війни: Збірник наукових статей*. Кропивницький : ЦРПЛ, 2022. С. 243-246.

11. Конвенція про мінімальні норми соціального забезпечення. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_011#Text (дата звернення: 21.04.2025)
12. Конституційні права і свободи людини та громадянина в умовах війни та післявоєнний період: матеріали наукового семінару (23 червня 2022 р.) / упор. Д.Є. Забзалюк, М. В. Ковалів, М. Т. Гаврильців, Н. Я. Лепіш. Львів: ЛьвДУВС, 2023. 253 с.
13. Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> (дата звернення: 29.04.2025).
14. Кравченко М. В. Енциклопедія державного управління. Київ, 2019. 648 с. С. 270- 271.
15. Любецька М. М. Аналіз зарубіжного досвіду надання соціальних послуг, здійснення соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у складних життєвих обставинах. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 19. С. 109–116.
16. Любецька М. М. Актуальні питання здійснення соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у складних життєвих обставинах. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 16. С. 133–135.
17. Мальцева О.В., Заїка К.Є. Представництво інтересів як соціальна послуга для осіб, які потрапили в складні життєві обставини. *Вісник Приазовського державного технічного університету. Серія: Соціально-гуманітарні науки та публічне адміністрування*. 2024. Том 1. № 12. С. 216-230.
18. Миколаєць І.В. Державне регулювання надання медичних послуг як складова соціального захисту населення. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1142> (дата звернення: 03.05.2025).
19. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042 (дата звернення: 05.05.2025).
20. Моргай Л., Козак В. Зміст та завдання соціального захисту населення у територіальних громадах. URL: <https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/123456789/16050/1/%d1%82%d0%b5%d0%b7%d0%b8%20%d0%9c%d0%be%d1>

[%80%d0%b3%d0%b0%d0%b9%20%d0%9b.%2c%20%20%d0%9a%d0%be%d0%b7%d0%b0%d0%ba%20%d0%92..pdf](#) (дата звернення: 06.06.2025).

21. Основні засади соціального захисту в сучасній Україні. URL: <http://ipzn.org.ua/wp-content/uploads/2016/01/Osnovni-zasady-sotsialnogo-zahystu-v-Ukrayini.pdf> (дата звернення: 06.05.2025).

22. Павлова Л.О. Політико-економічний аналіз системи соціального захисту населення в Україні. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук. URL: https://www.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/12/dis_pavlova.pdf (дата звернення: 08.05.2025).

23. Пилипенко П. Д., Бурак В. Я., Синчук С. М. та ін. Право соціального забезпечення України: підручник / за ред. П. Д. Пилипенка. К., 2010. С. 59.

24. Подопрігора В.В. Поняття та ознаки механізмів соціального захисту дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах. *Трудове право, право соціального забезпечення. Право і суспільство*. 2023. № 4. С. 173-178.

25. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування: Закон України від 01.01.2024 № 1058-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1058-15#Text> (дата звернення: 10.05.2025).

26. Про пенсійне забезпечення: Закон України від 05.11.1991 № 1788-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1788-12#Text> (дата звернення: 10.05.2025).

27. Про ратифікацію Європейської соціальної хартії (переглянутої). URL: <https://www.president.gov.ua/documents/137-v-4856> (дата звернення: 11.05.2025).

28. Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні: Закон України від 01.01.2024 № 2961-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2961-15#Text> (дата звернення: 12.05.2025).

29. Про соціальний захист населення: Закон України від 27.12.1991 № 2024-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2024-12#Text> (дата звернення: 13.05.2025).

30. Про соціальні послуги: Закон України від 31.12.2023 №2671-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text>(дата звернення 15.05.2025).
31. Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту: Закон України від 01.01.2024 № 3551-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3551-12#Text> (дата звернення: 16.05.2025).
32. Профілактика девіацій розвитку особистості у складних життєвих обставинах: монографія / Н.Ю. Максимова, А.М. Грись, М.М. Павлюк, І.Ф. Манілов, Т.А. Рябовол, Л. А.Філоненко, О.В. Максим, В.М. Щербина-Прилука, Д.Ю. Старков; за ред. Н. Ю. Максимової. Київ: Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України, 2024. 250 с.
33. Рівненський міський центр соціальних служб. Рівненська міська рада. URL: <https://rivnerada.gov.ua/portal/view-department/83>(дата звернення: 15.05.2025).
34. Рудяк В.О. Класифікація осіб, які потрапили у складні життєві обставини. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/10f3f52a-9413-40f8-8500-2abd1d24b550/content>(дата звернення: 18.05.2025).
35. Саламанська декларація про принципи, політику та практичну діяльність у галузі освіти осіб з особливими освітніми потребами та Рамки Дій щодо освіти осіб з особливими освітніми потребами. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_001-94#Text (дата звернення: 20.05.2025).
36. Система соціального захисту та соціального забезпечення в Україні: реальний стан та перспективи реформування. URL: https://www.irf.ua/files/ukr/programs_law_areas_publ_2028_ua_law.pdf (дата звернення 20.05.2025).
37. Сіленко А.О, Коляденко В.А. Соціальна держава: тернистий шлях до визнання. Світовий досвід і перспективи України: монографія. Київ .2002. 357 с.
38. Соціальне забезпечення: навчальний посібник / за ред. А. Я. Кузнецової, З. Е. Скринник, Л. К. Семів. Львів : Університет банківської

справи. 2021. URL: <https://econom.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/07/SOTSIALNE-ZABEZPECHENNYA.pdf>(дата звернення: 22.05.2025).

39. Соціальний захист та соціальне включення в Україні. URL:<https://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=5757&langId=uk>(дата звернення: 23.05.2025).

40. Сучасне українське студентство: проблеми та ціннісні орієнтації : тези доповідей XV Всеукраїнської наукової конференції студентів та молодих вчених, м. Хмельницький 28 березня 2024 р. Хмельницький : ХІСТ, 2024. 248 с.

41. Туленков М.В. Соціальний захист у соціологічному вимірі: монографія. Київ: ІПКДСЗУ, 2011. 168 с.

42. Уряд визначив механізм реалізації Програми медичних гарантій у 2025 році. URL: <https://moz.gov.ua/uk/uryad-viznachiv-mehanizm-realizaciyi-programi-medichnih-garantij-u-2025-roci>(дата звернення: 26.05.2025).

ДОДАТКИ

Додаток А

Затверджено
рішенням IV сесії восьмого
скликання від 04 березня
2021 року №109

ПОЛОЖЕННЯ

про службу у справах дітей
Ярославицької сільської ради

1. Служба у справах дітей Ярославицької сільської ради Дубенського району Рівненської області (далі – Служба) є структурним підрозділом Ярославицької сільської ради, утворюється рішенням сесії Ярославицької сільської ради Рівненської області, забезпечує виконання покладених на службу завдань на території Ярославицької громади.

2. Служба підпорядкована голові Ярославицької сільської ради, а також підзвітна і підконтрольна виконавчому комітету та сесії Ярославицької сільської ради Рівненської області.

3. Служба у своїй діяльності керується Конституцією та законами України, актами Президента України і Кабінету Міністрів України, наказами Міністерства соціальної політики України, розпорядженнями голови сільської ради, рішеннями сільської ради та виконавчого комітету, цим Положенням та іншими нормативними актами.

4. Основними завданнями Служби є:

1) реалізація на території сільської ради державної політики з питань соціального захисту дітей, запобігання дитячій бездоглядності та безпритульності, вчиненню дітьми правопорушень;

2) розроблення і здійснення самостійно або разом з іншими структурними підрозділами сільської ради, підприємствами, установами та організаціями усіх

форм власності, громадськими організаціями заходів щодо захисту прав, свобод і законних інтересів дітей;

3) координація зусиль органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій усіх форм власності у вирішенні питань соціального захисту дітей та організації роботи із запобігання дитячій бездоглядності та безпритульності;

4) забезпечення додержання вимог законодавства щодо встановлення опіки та піклування над дітьми, їх усиновлення, влаштування в дитячі будинки сімейного типу, прийомні сім'ї;

5) здійснення контролю за умовами утримання і виховання дітей у закладах для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, спеціальних установах і закладах соціального захисту для дітей усіх форм власності;

6) ведення державної статистики щодо дітей;

7) ведення обліку дітей, які опинилися у складних життєвих обставинах, дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, усиновлених, влаштованих до прийомних сімей, дитячих будинків сімейного типу;

8) надання підприємствам, установам та організаціям усіх форм власності, громадським організаціям, громадянам практичної та методичної допомоги, консультацій з питань соціального захисту дітей, запобігання вчиненню дітьми правопорушень;

9) влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, під опіку, піклування, до дитячих будинків сімейного типу та прийомних сімей, сприяння усиновленню;

10) підготовка інформаційно-аналітичних і статистичних матеріалів, організація дослідження стану соціального захисту дітей, запобігання дитячій бездоглядності та безпритульності, вчиненню дітьми правопорушень;

11) визначення пріоритетних напрямів поліпшення на відповідній території становища дітей, їх соціального захисту, сприяння фізичному, духовному та інтелектуальному розвитку, запобігання дитячій бездоглядності та безпритульності, вчиненню дітьми правопорушень.

5. Служба відповідно до покладених на неї завдань:

1) організовує розроблення і здійснення на території сільської ради заходів, спрямованих на поліпшення становища дітей, їх фізичного, інтелектуального і духовного розвитку, запобігання бездоглядності та безпритульності, вчиненню дітьми правопорушень;

2) надає підприємствам, установам та організаціям усіх форм власності, громадським організаціям, громадянам у межах своїх повноважень практичну, методичну та консультаційну допомогу у вирішенні питань щодо соціального захисту дітей і запобігання вчиненню дітьми правопорушень;

3) сприяє усиновленню, влаштуванню дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, під опіку, піклування, до дитячих будинків сімейного типу та прийомних сімей;

4) подає пропозиції до проектів місцевих програм, планів і прогнозів у частині соціального захисту, забезпечення прав, свобод і законних інтересів дітей;

5) забезпечує у межах своїх повноважень здійснення контролю за додержанням законодавства щодо соціального захисту дітей і запобігання вчиненню дітьми правопорушень;

6) здійснює контроль за умовами утримання і виховання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, у сім'ях опікунів, піклувальників, дитячих будинках сімейного типу, прийомних сім'ях;

7) разом з відповідними структурними підрозділами сільської ради організовує і проводить соціологічні дослідження, готує статистичні та інформаційні матеріали про причини і умови вчинення дітьми правопорушень, вивчає і поширює передовий міжнародний досвід з питань соціального захисту дітей, їх прав та інтересів;

8) організовує і проводить разом з іншими структурними підрозділами сільської ради, уповноваженими підрозділами Національної поліції заходи щодо соціального захисту дітей, виявлення причин, що зумовлюють дитячу бездоглядність та безпритульність, запобігання вчиненню дітьми правопорушень;

9) проводить інформаційно-роз'яснювальну роботу з питань, що належать до її компетенції, через засоби масової інформації;

10) організовує виконання Конституції і Законів України, актів Президента України, Кабінету Міністрів України, Мінсоцполітики, інших центральних органів виконавчої влади та здійснює контроль за їх реалізацією;

11) забезпечує у межах своїх повноважень захист прав і законних інтересів фізичних та юридичних осіб;

12) надає адміністративні послуги;

13) здійснює контроль за дотриманням підприємствами, установами та організаціями правил, норм, стандартів у межах визначених повноважень;

14) аналізує стан та тенденції з питань соціального захисту дітей у межах сільської ради та вживає заходів до усунення недоліків;

15) бере участь у підготовці пропозицій до проектів програм соціально-економічного розвитку;

16) розробляє і подає на розгляд сільської ради пропозиції стосовно бюджетних асигнувань на виконання програм і здійснення заходів щодо реалізації державної політики з питань дітей, спрямованої на подолання дитячої бездоглядності та безпритульності, розвиток сімейних форм виховання, а також утримання підпорядкованих їй закладів соціального захисту для дітей;

17) бере участь у підготовці заходів щодо територіального розвитку;

18) розробляє проекти розпоряджень сільського голови, у визначених законом випадках – проекти нормативно-правових актів з питань реалізації повноважень;

19) бере участь у підготовці звітів сільського голови для їх розгляду на сесії сільської ради у межах визначених повноважень;

20) готує самостійно або разом з іншими структурними підрозділами інформаційні та аналітичні матеріали для подання сільському голові;

21) забезпечує здійснення заходів щодо запобігання і протидії корупції;

22) готує (бере участь у підготовці) проектів угод, договорів, протоколів зустрічей делегацій і робочих груп у межах своїх повноважень;

23) розглядає в установленому законодавством порядку звернення громадян;

24) опрацьовує запити і звернення народних депутатів України та депутатів відповідних місцевих рад;

25) забезпечує доступ до публічної інформації, розпорядником якої вона є;

26) здійснює повноваження, делеговані сільською радою;

27) організовує роботу з укомплектування, зберігання, обліку та використання архівних документів;

28) забезпечує у межах своїх повноважень реалізацію державної політики стосовно захисту інформації з обмеженим доступом;

29) забезпечує захист персональних даних;

30) здійснює інші функції відповідно до покладених на неї завдань згідно з чинним законодавством.

31) виконує функції щодо проведення процедури усиновлення, влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, під опіку, піклування, до дитячих будинків сімейного типу, прийомних сімей.

6. Служба має право:

1) приймати з питань, що належать до її компетенції, рішення, які є обов'язкові для виконання підприємствами, установами та організаціями усіх форм власності, посадовими особами, громадянами;

2) отримувати повідомлення від місцевих органів виконавчої влади і органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій усіх форм власності, посадових осіб про заходи, вжиті на виконання прийнятих ними рішень;

3) отримувати в установленому порядку від відповідних органів виконавчої влади та місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій усіх форм власності інформацію, документи та інші матеріали з питань, що належать до її компетенції, а від місцевих органів державної статистики – статистичні дані, необхідні для виконання покладених на неї завдань;

4) звертатися до місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій усіх форм власності у разі порушення прав та інтересів дітей;

5) проводити роботу серед дітей з метою запобігання вчиненню правопорушень;

6) порушувати перед органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування питання про направлення до спеціальних установ, навчальних закладів усіх форм власності дітей, які опинилися у складних життєвих обставинах, неодноразово самовільно залишали сім'ю та навчальні заклади;

7) перевіряти умови роботи працівників молодше 18 років на підприємствах, в установах та організаціях усіх форм власності;

8) представляти у разі необхідності інтереси дітей в судах, у їх відносинах з підприємствами, установами та організаціями усіх форм власності;

9) запрошувати для бесіди батьків або опікунів, піклувальників, посадових осіб з метою з'ясування причин та умов, які призвели до порушення прав дітей, бездоглядності та безпритульності, вчинення правопорушень, і вживати заходів до усунення таких причин;

10) визначати потребу в утворенні спеціальних установ і закладів соціального захисту для дітей;

11) розробляти і виконувати власні та підтримувати громадські програми соціального спрямування з метою забезпечення захисту прав, свобод і законі інтересів дітей;

12) укладати в установленому порядку угоди про співробітництво з науковими установами, жіночими, молодіжними, дитячими та іншими об'єднаннями громадян і благодійними організаціями;

13) скликати в установленому порядку наради, конференції, семінари з питань, що належать до її компетенції;

14) відвідувати дітей, які опинилися у складних життєвих обставинах, перебувають на обліку в Службі, за місцем їх проживання, навчання і роботи; вживати заходів для соціального захисту дітей;

15) залучати до виконання окремих робіт, участі у вивченні окремих питань спеціалістів, фахівців інших структурних підрозділів сільської ради, підприємств, установ та організацій (за погодженням з їх керівниками), представників громадських об'єднань (за згодою);

16) вносити в установленому порядку пропозиції щодо удосконалення роботи сільської ради у сфері захисту прав дитини;

7. Служба в установленому законодавством порядку та у межах повноважень взаємодіє з іншими структурними підрозділами сільської ради, а також підприємствами, установами та організаціями з метою створення умов для провадження послідовної та узгодженої діяльності щодо строків, періодичності одержання і передачі інформації, необхідної для належного виконання покладених на неї завдань та здійснення запланованих заходів.

8. Службу очолює начальник, який призначається на посаду і звільняється з посади сільським головою згідно із законодавством про службу в органах місцевого самоврядування.

9. Начальник Служби:

1) здійснює керівництво діяльністю Служби, несе персональну відповідальність за виконання покладених на неї завдань, а також за роботу підпорядкованих Службі закладів;

2) призначає на посаду і звільняє з посади працівників Служби, керівників закладів, які належать до сфери управління Служби;

3) вносить пропозиції сільському голові щодо структури та штатного розпису Служби;

4) затверджує посадові інструкції працівників Служби та розподіляє обов'язки між ними;

5) планує роботу Служби, вносить пропозиції щодо формування планів роботи сільської ради;

6) вживає заходів до удосконалення організації та підвищення ефективності роботи Служби;

7) звітує перед виконавчим комітетом сільської ради про виконання покладених на Службу завдань та затверджених планів роботи;

- 8) може брати участь у засіданнях виконкому та сесії;
 - 9) видає у межах своїх повноважень накази, організовує контроль за їх виконанням;
 - 10) організовує роботу з підвищення рівня професійної компетентності державних службовців Служби;
 - 11) проводить особистий прийом громадян з питань, що належать до повноважень Служби;
 - 12) забезпечує дотримання працівниками Служби правил внутрішнього трудового розпорядку та виконавської дисципліни;
 - 13) здійснює інші повноваження, визначені законом.
10. Накази начальника Служби, що суперечать Конституції та законам України, актам Президента України, Кабінету Міністрів України, міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, можуть бути скасовані сільським головою.
11. Граничну чисельність, фонд оплати праці працівників Служби визначає сесія сільської ради у межах відповідних бюджетних призначень.
12. Служба є юридичною особою, утримується за рахунок коштів місцевого бюджету Ярославської сільської ради без відкриття рахунків у банках, фінансове обслуговування здійснюється фінансово-бухгалтерським відділом виконавчого комітету Ярославської сільської ради.
13. Служба є неприбутковою установою та користується податковими та іншими пільгами згідно із законодавством України.
14. Служба має свій бланк, круглу печатку, штампи встановленого зразка, веде діловодство відповідно до вимог чинного законодавства.